



SAVONIA

Tekniikka

Palopäällystön koulutus

OPINNÄYTETYÖ

**TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ:
OHJE ASUNTOJEN PALO- JA ONNETTOMUUSRISKIEN
ILMOITTAMISESTA**

Kari Kummunsalo

4.4.2014

Kari Kummunsalo

SAVONIA–AMMATTIKORKEAKOULU - TEKNIikka, KUOPIO Koulutusohjelma Palopäällystön koulutusohjelma		
Tekijä Kari Kummunsalo		
Työn nimi Ohje asuntojen palo- ja onnettomuusriskien ilmoittamisesta		
Työn laji Opinnäytetyö	Päiväys 18.3.2014	Sivumäärä 40 + 35
Työn valvoja vanhempi opettaja Jani Jämsä	Yrityksen yhdyshenkilö riskienhallintapäällikkö Petri Tassila	
Yritys Varsinais-Suomen Aluepelastuslaitos		
Tiivistelmä <p>Vuonna 2011 voimaan astui uusi pelastuslaki (379/2011), jossa velvoitetaan pelastuslaitosta toimimaan yhteistyössä muiden viranomaisten, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Myös muissa sisäasiainministeriön julkaisuissa on viime vuosina korostettu viranomaisyhteistyötä ja ohjattu suuntaamaan valvontatoimenpiteitä riskikohteisiin.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Varsinais-Suomen pelastuslaitokselle apuväline riskikohteiden kartoittamiseen ja viranomaisyhteistyön tiivistämiseen. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa pelastuslaitoksen yhteistyökumppaneille kirjallinen ohje pelastuslain 42 §:n mukaiseen palo- ja onnettomuusriskin ilmoittamiseen. Lisäksi laadittiin ilmoituslomake helpottamaan sekä ilmoituksen tekemistä että sen käsittelyä.</p> <p>Ohjeen suunnittelussa hyödynnettiin eri pelastuslaitoksilta saatua materiaalia ja muiden pelastusviranomaisten kokemuksia. Hyviä mielipiteitä asiaan saatiin myös Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen sairaankuljettajilta sekä Turun alueen terveys-tarkastajalta.</p> <p>Ihmiset elävät aikaisempaa iäkkäämmiksi. Vanhukset pyritään hoitamaan kodeissaan entistä pidempään. Myös mielenterveysongelmaisten hoidossa painotetaan avohoitoa. Syrjäytyminen, ikääntyminen, terveysongelmat ja päihteiden väärinkäyttö vaikuttavat merkittävästi ihmisten turvallisuuden heikkenemiseen sekä asuinrakennusten palo- ja onnettomuusriskien kasvuun. Ilmoitusaktiivisuuden lisääminen on tärkeää, jotta valvontatoimenpiteet pystytään suuntaamaan tehokkaasti riskiryhmien asumiseen.</p>		
Avainsanat pelastuslaki, turvallisuus, ilmoitusvelvollisuus, palotarkastus, viranomaisyhteistyö		
Luottamuksellisuus julkinen		

SAVONIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Degree Programme Fire Officer (Engineer)		
Author Kari Kummunsalo		
Title of Project Guide for Reporting Residential Fire and Accident Risks		
Type of Project Final Project	Date March 26, 2014	Pages 40 + 35
Academic Supervisor Mr. Jani Jämsä, Senior Instructor	Company Supervisor Mr. Petri Tassila, Chief of Risk Management	
Company Southwest Finland Emergency Services		
Abstract <p>The New Rescue Act (379/2011) came into effect in 2011. It requires that the rescue services must co-operate with other authorities, organizations and residents to prevent accidents. The Ministry of the Interior has emphasized cooperation between public authorities in recent years and has also instructed authorities to focus fire safety measures on the housing of high-risk groups.</p> <p>The purpose of this study was to develop a tool for Southwest Finland Emergency Services for identifying fire risk homes and to improve cooperation between authorities. The objective was to provide written instructions of reporting fire and accident risks to other authorities. In addition, a declaration form for reporting risks was created to make the notification of fire risk homes easier and to simplify the handling of the notifications.</p> <p>Material provided by various rescue services departments and the experience of different rescue authorities were used when developing the guide for risk reporting. Also, the paramedics of Southwest Finland Emergency Services as well as the health inspector in the Turku area provided useful information.</p> <p>People live longer than before, and elderly people try to get along in their homes longer. Also, in the treatment of people with mental health problems is outpatient care emphasized. Exclusion, aging, health problems and substance abuse affect the safety of people significantly and the increase of fire and accident risks in residential buildings. It is important to increase the number of risk reporting so that control measures can effectively be focused on the housing of high-risk groups.</p>		
Keywords rescue act, safety, risk reporting, fire inspections, authority cooperation		
Confidentiality public		

Sisältö

1 JOHDANTO	5
2 KEHITYSHANKKEEN TAUSTAT	8
2.1 Tulipalo Espoossa 2008	8
2.2 Sisäisen turvallisuuden ohjelma	11
2.3 Pelastustoimen strategia 2025	11
2.4 Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma 2013–2016	12
2.5 Viranomaisyhteistyön merkitys tulevaisuudessa	14
3 LAINSÄÄDÄNTÖ	15
3.1 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi	15
3.2 Ilmoitusvelvollisuudet	16
4 PALOTARKASTUS	17
4.1 Erilaiset palotarkastukset	17
4.2 Palotarkastustapahtuma	18
4.3 Pakkokeinot	19
5 HOARDING TASK FORCE – VIRANOMAISYHTEISTYÖTÄ POHJOIS-AMERIKASSA	21
6 TIETOA PALOTURVALLISUUDESTA	25
6.1 Asukkaan toimintakyky	25
6.2 Tulipaloihin liittyviä tietoja	26
7 OHJE ASUNTOJEN PALO- JA ONNETTOMUUSRISKIEN ILMOITTAMISEEN	28
7.1 Ohjeen ideointi ja suunnittelu	28
7.2 Ohjeen kokoaminen ja kirjoitusprosessi	30
7.3 Ohjeen arviointi ja kehittäminen	31
8 POHDINTA	34
8.1 Tulosten arviointi	34
8.2 Oma oppiminen	35
8.3 Omaa pohdintaa	35
LÄHTEET	38
LIITE	41

1 JOHDANTO

”Uhri olisi tarvinnut apua” – otsikoitiin Iltalehdessä tiistaina 13.11.2012 julkaistu uutinen. Uutisessa kerrottiin Espoossa sattuneesta tulipalosta. Artikkelin mukaan tulipalo tapahtui puisessa 1950-luvulla rakennetussa omakotitalossa, jossa asui eläkeläismies. Lehtijuttuun oli haastateltu uhrin naapuria, joka otti kantaa myös viranomaisten toimintaan. Uutisen mukaan naapuri tiesi uhrin eläneen asunnossaan heikoissa olosuhteissa. Naapuri olisi toivonut, että kohteeseen olisi aikaisemmin tehty palotarkastus, jolloin uhria olisi mahdollisesti pystytty auttamaan ajoissa. Naapuri uskoi, että uhri olisi kaivannut apua, mutta ei osannut tai halunnut hakea sitä. Tulipalossa menehtynyt vanhus saattoi olla kotipalvelun asiakas, mutta tieto vanhuksen kokonaisvaltaisesta huonosta tilanteesta ei kulkenut oikeille tahoille, niin että olisi edetty toimenpiteisiin tilanteen parantamiseksi. Uhrin naapuri toteaa kirjoituksessa: ”Ei ole oikein, että viranomaiset eivät tee yhteistyötä. Ihmisiä ei pitäisi jättää näin yksin.” Naapurilla oli uutisen mukaan omien töidensä puolesta kokemusta siitä, etteivät viranomaiset ota riskitilanneilmoituksia aina todesta. (Saroniemi 2012.)

Vastaavanlaisiin uutisiin törmää mediassa melko usein. Uutisissa kuvatut tapahtumat eivät oletettavasti ainakaan vähene tulevaisuudessa, mikäli asioihin ei ryhdytä puuttumaan aktiivisesti. Ihmiset elävät entistä iäkkäämmiksi. Vanhukset pyritään hoitamaan omissa kodeissaan entistä pidempään ja aikaisempaa huonokuntoisempina. Sama suuntaus on nähtävissä myös mielenterveyspuolella. Monessa kunnassa mielenterveysongelmaiset hoidetaan viimeiseen asti avohoidossa ja kotona. Näin on esimerkiksi Vaasassa, jossa pyritään lisäämään mielenterveyspotilaiden avohoitoa. Vaasassa mielenterveyshoidon laitospaikkojen määrä puolittuu viiteenkymmeneen paikkaan vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteena on, että sairaalahoitoon turvaudutaan vain silloin, kun muita keinoja ei ole. (Pohjalainen 2013.)

Samalla kun palo- ja turvallisuusriskit asuin- ja työpaikoissa lisääntyvät, ovat pelastuslaitokset entistä enemmän siirtymässä asuinrakennusten osalta omavalvontaan, jolloin pelastuslaitoksen mahdollisuudet havaita riskitilanteita vähenevät entisestään. Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella on jo pitkälti siirrytty omavalvontaan omakotitalojen ja mökkien osalta. Myös asunto-osakeyhtiökiinteistöjen omavalvontaa harkitaan parhailaan vakavasti. Pelastustoimen strategiassa mainitaan, että onnettomuuksia ehkäistään

toimimalla aktiivisesti yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Pelastuslain perusteella yhteistyötä eri viranomaisten kesken on lisättävä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja mahdollisten riskien havaitsemiseksi. (Sisäasiainministeriö 2012a, 16.) Nykymuodossa pelastuslaitokset eivät pysty vastaamaan riittävästi riskiryhmiin kuuluvien ja heidän asuinympäristössään olevien henkilöiden turvallisuudesta.

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen alueella ei ole aktiivisesti tehty työtä asuntojen paloriskien havaitsemiseksi, vaan asian on annettu mennä omalla painollaan ja yhden henkilön panoksella. Vaikka pelastuslain uudistuksen jälkeen riskikohdeilmoitusten määrä on ollut jatkuvasti kasvanut, ovat uuden pelastuslain viranomaisvelvoitteet edelleen vieraita muille viranomaisille. Ei voi olettaa, että muut viranomaistahot perehtyvät pelastuslakiin, vaan pelastustoimessa työskentelevien on oltava aktiivisia saadaksemme asiat oikeiden ihmisten tietoisuuteen. Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen alueella ilmoittamisen tärkeyttä on aikaisemmin korostettu ainoastaan pelastuslaitoksen ensihoidohenkilökunnalle sekä Turun kaupungin terveystarkastajille. Heiltä saadun palautteen mukaan tarvittaisiin nykyistä tarkempaa ohjeistusta ja opastusta riskien havainnointiin sekä ilmoittamiseen. Täsmälliset ja selkeät ohjeet madaltaisivat ilmoituskynnystä ja ilmoitusten tekemistä voitaisiin sitten mainostaa viranomaisten lisäksi myös laajemmin myös esimerkiksi kotihoidon työntekijöille.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää ja tehostaa Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen yhteistyötä muiden viranomaistahojen kanssa onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Lisäksi tarkoituksena on antaa muille viranomaisille tietoa pelastuslaitoksen toiminnasta riskikohteissa. Opinnäytetyön avulla pyritään myös tarjoamaan muille viranomaisille työkaluja riskitilanteihin puuttumiseen. Hankkeen tavoitteena on tuottaa kirjallinen ohje viranomaisille pelastuslain 42 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta sekä ilmoituksen tekemisestä ja samalla kehittää pelastuslaitoksen omaa prosessia ilmoitusten käsittelyyn liittyen.

Ohjeen tarkoituksena on ensisijaisesti olla tilanteen arvioimisen apuväline henkilöille, joilla ei ole aikaisempaa kokemusta onnettomuusriskien ja palovaarojen arvioimisesta. Ohjeella pyritään antamaan yhden pelastuslaitoksen näkökulma tilanteista, joissa ilmoitus tulisi tehdä. Ohjeessa painotetaan henkilön oman tilannearvion tärkeyttä. Eri viran-

omaiset tarvitsevat lisäksi käytännön esimerkkejä tilanteista, joissa ilmoitus tehdään tai joissa ilmoituksen tekemistä pitää harkita.

Ilmoitusohjeella ja sen yhteyteen laaditulla ilmoituslomakkeella pyritään madaltamaan ilmoituksen tekemisen kynnystä. Esimerkkitilanteet ja – kuvat ovat yksi keino selkiyttää riskitilanteita ja auttaa arvioimaan riskin suuruutta. Ohjeessa on tarkoitus antaa eri viranomaisille tietoa pelastuslaitoksen omista toimintamahdollisuuksista sekä tiedottaa muiden viranomaisten mahdollisesta osallistumisesta kohteiden tarkastuksiin. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on auttaa Varsinais-Suomen pelastuslaitosta alkuun yhteistyön tehostamisessa.

Opinnäytetyöni koostuu raporttiosiesta ja käytännön tarpeeseen vahvasti kytkeytyvästä ohjeesta. Raporttiosuudessa käsitellään hankkeen taustoja sekä ohjeen suunnittelua ja toteutusta. Lisäksi raportissa käydään lävitse aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä ja palotarkastuksen tekemistä sekä annetaan tietoa paloturvallisuudesta tilastojen muodossa. Jotta ohjeesta tulisi kattava ja mahdollisimman hyvin käytännön tarpeeseen vastaava, olen perehtynyt monipuolisesti erilaisiin aiheesta kirjoitettuihin julkaisuihin. Ohje on koottu opinnäytetyön teoriaosion, lähdekirjallisuuden ja eri tahoilta saatujen vinkkien ja ideoiden pohjalta. Opinnäytetyötä tehdessäni olen oppinut paljon opinnäytetyöni aiheesta ja saanut uutta näkemystä paloturvallisuusasioihin.

2 KEHITYSHANKKEEN TAUSTAT

Yksi syy pelastuslain 42 §:n yhteistoiminta- ja ilmoitusvelvollisuuden kirjaamiseen on varmasti ollut Espoossa 2008 sattunut tuhoisa tulipalo, johon sekä onnettomuustutkintakeskus että oikeuskansleri ovat ottaneet kantaa. Näiden kannanottojen lisäksi ilmoitusohjehanketta ovat ohjanneet sisäministeriön laatima sisäisen turvallisuuden ohjelma ja pelastustoimen strategia 2025. Kehityshankkeeseen on vaikuttanut myös Varsinais-Suomen aluepelastuslaitoksen uusi valvontasuunnitelma.

2.1 Tulipalo Espoossa 2008

Onnettomuus ja toteamukset

27.3.2008 Espoossa sattui tulipalo, jossa kuoli viisi ihmistä ja loukkaantui toiset viisi. Tulipalo sai alkunsa Mikkilän kaupunginosassa. Palanut rakennus oli vanhahko rintamamiestalo, joka oli saneerauksen myötä muutettu ryhmäasunnoksi. Talossa asui palohetkellä neljä vuokralaista, joista kunkin vuokrasopimus koski noin 20 neliön kokoista asuinhuonetta. Talon omisti Espoon kaupunki. (OTKES 2008, 9.)

26. – 27.3.2008 välisenä yönä rakennuksessa nautittiin päihteitä. Tämän jälkeen kaikki neljä vuokralaista ja heidän kuusi vierastaan menivät nukkumaan. Yöllä noin kello 4:00 rakennuksen keskiosan porrashuoneessa syttyi tulipalo. Rakennuksessa olevista henkilöistä osa havahtui savuun ja osa aikaisemmin heränneiden huutoihin. Kaksi rakennuksessa ollutta henkilöä onnistui pelastautumaan alakerrasta ja yksi yläkerrasta. Kaksi henkilöä pelastautui kellarin kautta. (OTKES 2008, 12.)

Lähin paloasema oli vain muutaman minuutin päässä palopaikasta, ja ensimmäinen pelastusyksikkö oli paikalla noin neljän minuutin kuluttua hälytyksestä. Kaikki tulipalosta pelastautuneet olivat tuolloin jo ulkona rakennuksesta. Tästä syystä pelastustoiminnalla ei uskota olleen mahdollisuutta vähentää henkilövahinkoja tässä tapauksessa. Raportin mukaan henkilövahinkoihin olennaisesti vaikutti, että rakennuksessa olleiden toimintakyky oli alkoholin käytön takia alentunut. Myös tulipalon syttyminen mahdollisimman hankalassa paikassa lisäsi raportin mukaan henkilövahinkoja. (OTKES 2008, 52.)

Palanut rakennus oli Espoon kaupungin omistama ja kaupunki käytti sitä päihdeongelmaisten tukiasuntona. Rakennusta ei kuitenkaan ollut suunniteltu tai toteutettu tätä tarkoitusta vastaavalla tavalla. Rakennukseen ei myöskään ollut laadittu pelastussuunnitelmaa ja kiinteistörekisterin mukaan kohde oli edelleen normaali asuinrakennus. Tieto rakennuksen asumisen todellisesta luonteesta ei ollut siten edennyt pelastusviranomaiselle. Rakennuksen todenmukainen käyttötarkoitus ja mahdolliset paloriskit olivat usean eri viranomaisen tiedossa, mutta tieto ei edennyt oikeille viranomaisille. Rakennus ei onnettomuustutkintaraportin mukaan tulipalohetkellä täyttänyt paloturvallisuuden osalta tämänkaltaisen erityisryhmän tarpeita. (OTKES 2008, 52.)

Onnettomuustutkintakeskuksen raportti (B1/2008Y)

Onnettomuustutkintakeskus on raportissaan antanut suosituksia onnettomuuksien ehkäisemiseen tulevaisuudessa. Suosituksilla pyritään säättämään kaikkien ihmisten asuinolosuhteet mahdollisimman turvallisiksi.

Onnettomuustutkintakeskuksen raportin ensimmäinen suositus koskee päihdeongelmaisten tukiasuntoja. Sosiaali- ja terveysministeriön tulisi yhdessä sisäministeriön kanssa huolehtia siitä, että kaikki päihdeongelmaisten tukiasunnot tarkastetaan sosiaali- ja pelastusviranomaisen toimesta ja tilannetta seurataan myös jatkossa. Paloturvallisuudeltaan ongelmalliset kohteet tulisi asettaa käyttökieltoon tai niihin tulisi tehdä tarvittavat turvallisuusparannukset. (OTKES 2008, 56.)

Toinen suositus kannustaa kehittämään paloriskikohteiden jatkuvaa tunnistamista. Espoon tulipalo sattui rakennuksessa, joka oli selkeästi erityisryhmien asumiskäytössä, ja myös viranomaiset tiesivät siitä. Kaupungin organisaatioissa oli tieto talosta ja sen todellisesta käytöstä, mutta organisaatiot eivät tunteneet turvallisuuden vaatimuksia. Vastaavanlaiset riskikohteet on mahdollista saada tietoon muun muassa tukiasuntopäätöksiä tehtäessä, asukkaiden kanssa työskentelevien ihmisten kautta tai paikallisen turvallisuussuunnittelun välityksellä. ”Sisäasiainministeriön tulisi yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa luoda järjestelyt, jotka mahdollistavat eri viranomaisten järjestelmiin kertyvän tiedon sekä havaintojen välittämisen asiasta vastaavalle viranomaiselle siten, että tieto tallentuu ja velvoittaa toimivaltaisen viranomaisen reagoimaan tarvittavalla tavalla.” (OTKES 2008, 56–57.)

Raportin kolmas suositus liittyy hälyttämiseen ja hälytysjärjestelyiden luotettavuuden arviointiin. Onnettomuudessa hätäkeskuksen välittämä hälytys ei aiheuttanut kaikkia toivottuja reaktioita. Hätäkeskuslaitoksen ja pelastuslaitoksen erilaisten järjestelmien yhteensovittamisesta aiheutui ongelmia, minkä vuoksi hälytysjärjestelmän kokonaisvaltainen luotettavuus jäi heikoksi. Sisäasiainministeriön tulisi huolehtia siitä, että vastuu hätäkeskuksen kautta kulkevien kiireellistä toimintaa edellyttävien tehtävien välittämiseen käytettävistä järjestelmistä olisi kokonaisuudessaan yhdellä viranomaisella ja että niiden luotettavuuden arviointiin suunnitellaan järjestelmällinen menettely. (OTKES 2008, 57.)

Oikeuskanslerin päätös (OKV/8/50/2008)

Oikeuskansleri Jonkka antoi 24.3.2010 päätöksen aikaisemmin kuvatun Espoossa tapahtuneesta tulipalosta. Päätöksessään oikeuskansleri ottaa kantaa muun muassa pelastusviranomaisten tiedonsaantiin ja viranomaisten väliseen yhteistyöhön. Vanhassa pelastuslaissa esitelty tiedonsaantioikeudet olivat ministeriön selvityksen mukaan riittävät valvontatehtävien hoitamiseen. Vanhan pelastuslain mukaan pelastusviranomaisilla ei ollut oikeutta tarkistaa sosiaaliviraston hallussa olevia tietoja. Tämän vuoksi pelastusviranomaisella ei ollut mahdollisuutta selvittää alueensa palvelu- ja tukiasuntoja sekä määrittää kohteen vaatimia valvontatoimenpiteitä. (OKV 2010, 9.)

Käytettävissä olevan materiaalin perusteella rintamamiestalon käytöstä oli viranomaisilla Jonkan mukaan vähintään epävirallista tietoa. Tämä tieto ei kuitenkaan saavuttanut päätösvaltaista viranomaista, joten rakennuksen paloturvallisuuteen ei ymmärretty tai osattu puuttua. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen selvityksessä on tullut ilmi, ettei sosiaali- ja terveystoimella ole mahdollisesti ollut tarvittavaa tietoa tai taitoa turvallisuuskysymysten ja riskien arvioimiseen. Ratkaisussaan oikeuskansleri mainitsee, että keskeinen tekijä tukiasuntojen turvallisuudessa on viranomaisten välinen yhteistyö sekä oikeanlaisen ja riittävän tiedon kulkeminen eri organisaatioiden välillä. (OKV 2010, 9.)

Oikeuskansleri toteaa päätöksessään, että pelastusviranomaisilla on oltava sellaiset tiedot toimialueeseen kuuluvista kohteista, että tietojen avulla he voivat toteuttaa valvontatoimintaa säädettyjen vaatimusten mukaisesti. Keskeistä tiedon välittymisessä pelastusviranomaisille on, että etenkin sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat osaavat kotikäyn-

neillään kiinnittää huomiota asuntojen turvallisuusriskeihin sekä muihin turvallisuuteen liittyviin asioihin. (OKV 2008, 9.)

2.2 Sisäisen turvallisuuden ohjelma

Sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoitteena on, että Suomi olisi Euroopan turvallisimaa, ”jossa ihmiset ja eri väestöryhmät kokevat yhteiskunnan yhdenvertaisena ja oikeudenmukaisena”. (Sisäasiainministeriö 2012b, 10.) Sisäisen turvallisuuden ohjelma koostuu hallintoalakohtaisista ja hallintoalojen yhteisistä tavoitteista sekä toimenpiteistä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman ja siitä laadittujen julkaisujen tavoitteena on lisätä arjen turvallisuutta. Tavoitteena on puuttua aktiivisesti ongelmiin, jotka vähentävät turvallisuutta tai turvallisuuden tunnetta. Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on erillisesti korostettu asumisturvallisuuden parantamista sekä asumisen paloturvallisuuden kehittämistä. (Sisäasiainministeriö 2012b, 5.)

Ohjelman tavoitteina ja haasteina nimetään edellä kuvatun lisäksi muun muassa alkoholista aiheutuvien turvallisuusongelmien vähentäminen, nuorten turvallisen kasvuympäristön turvaaminen, ikääntyvien turvallisuuden varmistaminen ja rikoksen uhrin palvelujen parantaminen. Tavoitteena on myös luoda toimintamalleja, joiden avulla viranomaiset yhteistyössä voivat nopeasti puuttua yksilöiden ja yhteiskunnan turvallisuutta uhkaaviin tilanteisiin. (Sisäasiainministeriö 2012b, 10.)

Sisäistä turvallisuutta ei kuitenkaan voida toteuttaa pelkästään viranomaisten toimien avulla, vaan yksilöt omalla toiminnallaan vaikuttavat merkittävästi omaan henkilökohlaiseen turvallisuuteensa. Onnettomuuksien ehkäisyn onnistumiseen vaikuttaa olennaisesti se, että ihminen itse käyttäytyy vastuullisesti ja ottaa turvallisuusnäkökulmat huomioon omassa toiminnassaan. (Sisäasiainministeriö 2004, 16.)

2.3 Pelastustoimen strategia 2025

Sisäisen turvallisuuden ohjelman yhtenä osana on pelastustoimen strategia. Vuonna 2012 hyväksyttiin ”Pelastustoimen strategia 2025”. Strategian tavoitteena on määritellä painopisteet, joiden avulla pelastustoimi pyrkii vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin.

Strategian tarkoituksena on osaltaan tukea pelastuslain, hallitusohjelman ja turvallisuusstrategian toimeenpanoa. (Sisäasiainministeriö 2012a, 6.)

Pelastustoimen strategiassa esitellään pelastustoimen visio ja arvot. Pelastustoimen visiona lyhykäisyydessään on, että Suomessa on hyvä turvallisuuskulttuuri ja Euroopan tehokkain pelastustoimi. Pelastustoimen keskeisiksi arvoiksi määritellään inhimillisyys, ammatillisuus ja luotettavuus. (Sisäasiainministeriö 2012a, 15.)

Onnettomuuksien ehkäisy on nimetty yhdeksi toiminnan painopisteeksi sekä strategiseksi päämääräksi. Strateginen päämäärä 2025 on, että onnettomuuksia ehkäistään yhdessä muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa. Tavoitteena on, että onnettomuuksien ja vahinkojen määrä vähenisi huomattavasti. Nykypäivänä onnettomuuksien syyt ovat monimuotoisia ja liittyvät suurelta osin ihmisen käyttäytymiseen. Onnettomuuksiin ja niiden määrään vaikuttaminen vaatii laajamittaista ja pitkäjänteistä yhteistyötä niin viranomaisten kuin asukkaidenkin kanssa. (Sisäasiainministeriö 2012a, 16.)

Vuonna 2011 voimaan tullut pelastuslaki on muuttamassa pelastustoimen vastuulla olevaa onnettomuuksien ehkäisyä sekä siihen liittyvää valvontatyötä. Toiminta perustuu tulevaisuudessa entistä enemmän havaittuihin onnettomuusriskeihin. Tämän kaltainen uusi toimintamalli vaatii pelastuslaitoksilta aikaisempaa enemmän aktiivista yhteistoimintaa muiden onnettomuuksien ehkäisyyn osallistuvien ja vaikuttavien toimijoiden kanssa. Pelastustoimen pitää myös kehittää riskien arviointia, toimintamenetelmiä sekä tehostaa näiden seurantaa. (Sisäasiainministeriö 2012a, 16.)

2.4 Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma 2013–2016

Pelastuslaissa 379/2011 otetaan kantaa onnettomuuksien ehkäisyn toimintatapoihin ja niiden strategiaan tavoitteisiin. Tämä koskee muun muassa palotarkastuksia. Perinteisistä palotarkastuksista tulee siirtyä entistä enemmän riskien arviointiin ja valvontaan. Näin saadaan vapautettua resurssit tehokkaampaan käyttöön. Pelastuslain mukaan pelastuslaitosten tulee tehdä erillinen valvontasuunnitelma, jonka mukaan pelastuslaitokset tekevät valvontatyötään. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2012, 6.)

Laissa ja siihen liittyvissä säädöksissä ei enää määritellä palotarkastettavia kohteita, vaan pelastuslaitosten tulee itse määrittää kohteet. Kohteiden määrittelyssä on huomioi-

tava alueella olevat olosuhteet ja riskit. Pelastusviranomaisten valvontatehtäviin sisältyvät myös ohjaus, valistus ja neuvonta, joiden tavoitteena on onnettomuuksien ja tulipalojen ennaltaehkäiseminen. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2012, 7.)

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen tavoitteena on yltää vähintään maan keskiarvoiseen turvallisuustasoon. Varsinais-Suomen pelastuslaitos sovittaa toimintansa tavoitteet valtakunnallisten turvallisuusteemojen ja linjausten mukaisesti ottaen huomioon alueelliset erot. Riskianalyysiä ja siihen liittyvää aineistoa pyritään hyödyntämään asuinrakennusten omavalvonnan parantamisessa. Yhtenä pelastuslaitoksen tietolähteenä on Mosaic-luokittelu, jota käytetään maailmanlaajuisesti. Mosaic-luokittelusta ja muusta aineistosta saatavia tietoja hyödynnetään määriteltäessä asuinrakennusten valvontakäyntejä. Tulevaisuudessa pelastuslaitos pyrkii aikaisempaa aktiivisemmin korostamaan asukkaiden vastuuta omasta turvallisuudestaan sekä kohdentamaan pelastuslaitoksen resursseja niihin kohteisiin, joissa henkilövahinkojen riski on kohonnut. Asuinrakennusten valvontaa toteutetaan paitsi palotarkastuksilla myös käyttämällä asuntojen omatarkastuslomaketta. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2012, 24.)

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa on mainittu tavoitteeksi yhteistyön tekeminen valvontaan liittyvissä tehtävissä eri viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Tavoitteena on kehittää yhteistoimintaa ja luoda vakiintuneita yhteistyömuotoja eri toimijoiden kesken. Yhteistyö valvonnassa liittyy tiedonvaihtoon sekä yhteisiin tarkastus- ja asiakaskäynteihin. Tärkeimpien yhteistyötahojen kanssa tulee vuosittain tarkastaa yhteiset ohjeet. Yhteistarkastuksista tehdään aina kirjallinen palotarkastuspöytäkirja. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2012, 40.)

Pelastuslaitoksen valvontatehtäviin kuuluvat myös kuntalaisten, yritysten ja yhteisöjen pyyntöihin ja huomautuksiin perustuvat valvontakäynnit sekä näiden tilanteiden hoitamiseen liittyvät erilaiset lausunnot, ohjaus ja neuvonta sekä muut asiantuntijatehtävät omien toimivaltuuksien rajoissa. Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella ulkopuolisista pyynnöistä tai huomautuksista lähtöisin olevat valvonta-asiat kuuluvat päivystävän palotarkastajan työhön. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2012, 38.)

2.5 Viranomaisyhteistyön merkitys tulevaisuudessa

Viranomaisten ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö on viime aikoina korostunut entisestään. Kaikissa aikaisemmin mainituissa raporteissa ja ohjelmissa, kuten myös voimassa olevassa pelastuslaissa, on painopiste viranomaisyhteistyön parantamisessa. Tavoitteena on kehittää toimintatapoja siten, että onnettomuuksien ehkäisy pystytään entistä paremmin suuntaamaan riskikohteisiin. Aikaisemmin onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvä työ on järjestetty Suomessa kovin hajanaisesti. (Sisäasiainministeriö 2004, 60.).

Hallituksen pelastuslakia koskevassa esityksessä on erityisesti kiinnitetty huomiota viranomaisten yhteistoimintaan onnettomuuksien ehkäisyssä sekä riskikohteiden kartoittamisessa. Tavoitteena on, että viranomaisten ja muiden tahojen yhteistyöllä pystyttäisiin vaikuttamaan aikaisempaa paremmin kohteiden turvallisuuteen ennen onnettomuuden tapahtumista. (HE 2010, 17.)

Viranomaisten työssä toimivaltakysymykset ovat edelleen tärkeitä niin viranomaisten kuin kansalaistenkin kannalta. Kukin viranomainen tekee oman toimivaltansa mukaisia tehtäviä. Toisen viranomaisen reviiriä kunnioitetaan, toisen viranomaisen tekemiseen ei yleensä puututa silloinkaan, kun se estää yhteisten tavoitteiden saavuttamisen. (Sisäasiainministeriö 2008, 72.)

3 LAINSÄÄDÄNTÖ

3.1 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Vuonna 2011 uudistuneessa ja voimaantulleessa pelastuslaissa (379/2011) on keskeiseksi tavoitteeksi asetettu onnettomuuksien ehkäisyn ja asumisturvallisuuden kehittäminen ja parantaminen. Valvontatoimenpiteitä ja muita turvallisuutta parantavia toimia on tarkoitus kohdistaa aikaisempaa enemmän riskikohteisiin. Myös turvallisuutta parantavan tekniikan käyttöä on tulevaisuudessa lisättävä. (HE 2010,17.)

Pelastuslain mukaan pelastuslaitosten tulee olla yhteistyössä muiden viranomaisten, yhteisöjen sekä asukkaiden kanssa onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Säädöksen tavoitteena on edistää viranomaisen yhteistyötä ja samalla tehostaa paikallista ja alueellista turvallisuustyötä. Pelastuslaitoksen sisäisesti ja eri viranomaisten kesken tulee luoda paikallisia järjestelyjä, joiden avulla pystytään takaamaan toimiva viranomaisyhteistyö. (HE 2010, 60.)

Ajoittain rakennuksissa ja asunnoissa havaitaan kohonneita onnettomuusriskitasoja, mikä vaikuttaa kohteessa ja sen välittömässä läheisyydessä olevien turvallisuuteen. Viranomaisten ja muiden tahojen yhteistyöllä vähennetään kohteesta aiheutuvaa onnettomuusriskiä. Viranomaisten tulisi luoda järjestelmä kertyvän tiedon jakamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle. (HE 2010, 60.)

Tärkeää on myös, että eri viranomaisorganisaatioilla on ennalta suunnitellut ja sovitut toimintatavat tiedon välittämiseen sille viranomaiselle, joka voi tehdä päätöksiä ja puuttua turvallisuutta koskeviin ongelmiin. Tarvittavan tiedon välittäminen toimivaltaiselle viranomaiselle ei saa estyä salassapitosäädösten vuoksi. Pelastuslain 42 § 2. momentissa viranomaisille ja laissa muille erikseen mainituille toimijoille on säädetty ilmoitusvelvollisuus pelastuslaitokselle. Ilmoitus on tehtävä, mikäli havaitaan tai saadaan tiedoksi, että rakennuksessa on ilmeinen palo- tai onnettomuusriski. (HE 2010, 60.)

Pelastuslain 42 § 2. momentissa olevan säädöksen tavoitteena on osaltaan edesauttaa pelastusviranomaiselle säädettyjen valvontatehtävien toteuttamista. Tarkoituksena on myös ohjata pelastuslaitosta varhaiseen reagointiin paloturvallisuusongelmissa ohjauk-

sen, neuvonnan ja valistuksen keinoin. Ilmoitus pelastusviranomaiselle tulee tehdä mahdollisten salassapitosäädösten estämättä. (HE 2010, 61.)

3.2 Ilmoitusvelvollisuudet

Lastensuojeluilmoitus (Lastensuojelulaki 417/2007)

Lastensuojeluilmoituksen tekemisestä säädetään lastensuojelulaissa. Lain mukaan lastensuojeluilmoitusvelvollisia tahoja ovat muun muassa opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen, pelastustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt. Kaikki ilmoitusvelvolliset toimijat ovat salassapitosäädösten estämättä välittömästi velvoitettuja ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle viranomaiselle, mikäli ovat saaneet tietää lapsesta, jonka lastensuojelun tarve tulee selvittää. (Lastensuojelulaki 417/2007, 25 §.)

Ilmoitusvelvollisuus liittyy tehtävässä saatuihin tietoihin huomioimatta sitä, onko tiedot saatu virka- tai työsuhteessa tai itsenäisenä ammatinharjoittajana. Mainituilla toimijoilla on myös velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille, mikäli heillä on tehtävässään saatujen seikkojen perusteella syytä epäillä lapsen kohdistunutta rikoslaissa rangaistavaksi määriteltä tekoa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 25 §.)

Törkeän rikoksen ilmoittamisvelvollisuus (Rikoslaki 212/2008)

Rikoslain mukaan jokaisen on ilmoitettava törkeä, hankkeilla oleva rikos, joka olisi mahdollista estää. Lain mukaan törkeitä rikoksia ovat muun muassa raiskaus, törkeä raiskaus, törkeä pahoinpitely, murha sekä törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Ilmoitus on tehtävä poliisille tai sille, johon rikos on aiottu kohdistaa. Ilmoitus on tehtävä riittävän ajoissa, jotta rikos voitaisiin estää. Joissakin tapauksissa voidaan aikaisemmin tapahtuneen rikoksen perusteella arvella, että vastaava rikos tapahtuu uudelleen. Se, joka ei noudata ilmoitusvelvollisuuttaan, ja rikos tapahtuu, voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Ilmoitusvelvollisuus ei koske lähiomaisia eikä puolisoita. (Rikoslaki 212/2008, 15:10 §.)

4 PALOTARKASTUS

Palotarkastuksessa pyritään valvomaan, että rakennus ympäristöineen ja olosuhteineen on turvallinen. Tarkastuksessa kiinnitetään huomiota myös siihen, miten kohteessa on huomioitu onnettomuuksien ehkäisy, vahinkojen torjunta ja väestönsuojelu sekä se, toteutuvatko ne säädösten ja määräysten mukaisesti. Pelastusviranomaisten tehtävänä on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisy. (Sisäasiainministeriö 2001, 1.)

4.1 Erilaiset palotarkastukset

Palotarkastusohjeessa palotarkastukset on jaettu neljään tyyppiin:

- yleinen palotarkastus
- erityinen palotarkastus
- ylimääräinen palotarkastus
- jälkitarkastus.

Yleinen palotarkastus on nykyisen valvontasuunnitelman mukainen tarkastus. Palotarkastusohjeen mukaan ainoastaan erityiskohteille velvoitetaan vuosittainen tarkastus. Asuinrakennukset ohjeistettiin enintään kymmenen vuoden välein suoritettavaan tarkastukseen, mutta muuten niiden tarkastusvälistä päättää kunta. (Sisäasiainministeriö 2001, 3.)

Rakennusluvan vaatiessa tehdään kohteissa ja rakennuksissa erityinen palotarkastus ennen toiminnan aloittamista. Erityisen palotarkastuksen tavoitteena on varmistaa, että rakennus on piha-alueineen henkilö- ja paloturvallisuuden näkökulmista turvallinen ja rakennusluvan mukainen. Erityisellä palotarkastuksella tulee myös tarkastaa, että palokunnan sammutukseen ja pelastukseen tarvittavat edellytykset ovat kunnossa. (Sisäasiainministeriö 2001, 3.)

Mikäli rakennuksessa on turvallisuussuunnitelman tekemistä edellyttävää toimintaa, tulee suunnitelman pääsisällöltään olla valmis ennen kohteen käyttöönottoa. Pelastusviranomainen varmistaa tarkastuksella ja asiakirjavalvonnalla, että henkilökunta on koulutettu suoriutumaan onnettomuustilanteissa tarvittavista toimenpiteistä. (Sisäasiainministeriö 2001,3.)

Ylimääräinen palotarkastus tehdään silloin, kun pelastusviranomainen katsoo sen tarpeelliseksi. Syitä ylimääräiseen palotarkastukseen ovat muun muassa:

- kiinteistön omistajan tai haltijan pyyntö
- nuohoojan tai tarkastuslaitoksen ilmoitus onnettomuusriskistä
- viranomaisen ilmoitus palo- ja onnettomuusriskistä
- rakennus- tai työmaa, josta voi aiheutua palovaaraa
- kohteen palo- ja henkilöturvallisuuden arvioidaan heikentyvän tilapäisesti
- epäily, että palo- ja henkilöturvallisuudessa on selkeitä puutteita.

Pelastusviranomaisella on myös mahdollisuus tehdä teematarkastuksia ja tarkastus voidaan rajata myös tietyille palo- ja henkilöturvallisuuden osa-alueille (Sisäasiainministeriö 2001, 3).

Jälkitarkastus tulee kyseeseen, kun edellä mainituissa tarkastuksissa on havaittu huomattavia puutteita palo- tai henkilöturvallisuudessa ja puutteet on määrätty korjattaviksi tietyn määräajan sisällä. Jälkitarkastuksen tavoitteena on valvoa, että korjaukset on toteutettu annettujen ohjeiden ja määräysten mukaisesti. (Sisäasiainministeriö 2001, 4.)

4.2 Palotarkastustapahtuma

Palotarkastuksen tekee alueen pelastusviranomainen. Tarkastuksen tavoitteena on valvoa, että rakennus ympäristöineen on turvallinen ja kiinteistön omistaja tai haltija on varautunut onnettomuuksien ehkäisyyn. Rakennuksen tulee ympäristöineen olla vähintään rakennusluvan ja pelastusviranomaisen antamien määräysten mukaisessa kunnossa. Tarkastuksessa kiinnitetään myös huomiota pelastuslaitoksen toiminnan kannalta olennaisiin järjestelyihin. Tarkastus toteutetaan silmämääräisesti pistokokein. Tarkastuksen yhteydessä käydään lävitse kohteen turvallisuussuunnitelmat ja tiedustellaan, että kohteeseen liittyvät erityiset turvallisuusriskit on selvitetty. Tärkeää on myös varmistaa, että pelastuslaitoksen toimintaedellytykset onnettomuustilanteessa on otettu huomioon. (Sisäasiainministeriö 2001, 5.)

Palotarkastus voidaan tehdä rakennuksessa ja siihen kuuluvissa huoneistoissa, asunnoissa ja muissa tiloissa. Kiinteistön omistaja tai haltija on velvoitettu päästämään tarkastaja

kaikkiin tarkastettaviin tiloihin ja kohteisiin. Pyydettyessä tarkastettavan kohteen edustajan on esitettävä vaadittavat asiakirjat tarkastajalle. (Pelastuslaki 379/2011, 80 §.)

Valvontatehtävästä on aina laadittava pöytäkirja, johon tulee yksilöidä tarkastuskohde, tarkastajan tekemät havainnot, mahdollinen kohteen edustajan selvitys sekä määräykset ja niiden perusteet. Mikäli alueen pelastusviranomainen antaa muun valvonnan yhteydessä pelastuslain 81 §:ssä tarkoitetun korjausmääräyksen tai päättää keskeyttää toiminnan välittömän onnettomuuden vaaran takia, pöytäkirja on toimitettava asianosaisille. (Pelastuslaki 379/2011, 80 §.)

Pelastusviranomaisen on määrättävä tarkastuksessaan havaitsemansa puutteet korjattavaksi. Puutteiden korjaamiselle tulee antaa määräaika, mikäli niitä ei ole mahdollista korjata välittömästi. Pelastusviranomaisella on myös mahdollisuus antaa korjausmääräyksiä muissa laeissa säädettyjen velvoitteiden toteuttamiseksi, mikäli pelastusviranomainen arvioi puutteiden aiheuttavan vaaraa henkilöturvallisuudelle. Annettaessa korjausmääräys muun viranomaisen toimivaltaan kuuluvassa asiassa tulee asiasta välittömästi ilmoittaa asiasta vastaavalle valvontaviranomaiselle. Mikäli havaitaan puute, joka aiheuttaa välittömän tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran, on pelastusviranomaisella oikeus keskeyttää toiminta kohteessa ja antaa määräys välttämättömistä toimenpiteistä toiminnan jatkamiseksi. Tällöin määräystä on toteltava välittömästi. (Pelastuslaki 379/2011, 80 §.)

4.3 Pakkokeinot

Pelastusviranomaisen antamaan määräykseen eli hallintopäätökseen voi hakea muutosta hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetyllä tavalla. Hallintopäätöstä tulee noudattaa heti, mikäli viranomainen ei anna toisenlaista määräystä. (Pelastuslaki 379/2011, 104 §.)

Pelastusviranomaisella on eräissä tapauksissa määräysten toteuttamiseksi oikeus tehostaa kieltoa tai määräystä uhkasakolla. Joskus kyseeseen voi tulla myös korjausten teettäminen, jolloin korjaustoimenpiteiden kustannuksista vastaa laiminlyöjä. Uhkasakosta sekä teettämisen ja keskeyttämishuosta on tarkemmin säädetty uhkasakkolaissa (1113/1990). Uhkasakkolakia on tarkoitus soveltaa silloin, kun viranomaisen käskyn

tehostamiseksi asetetaan uhkasakko tai se tuomitaan maksuun. Uhkasakkolakia käytetään myös teettämisen- ja keskeyttämisen asettamiseen. (Pelastuslaki 479/2011, 105 §; Uhkasakkolaki 1113/1990, 1 §.)

Uhkasakosta ei juuri ole hyötyä niissä kohteissa, joista ilmoitus tulee. Sen sijaan teettämishukkaa ja teettämistä joudutaan käyttämään toisinaan näissä tilanteissa. Teettämishukka asetetaan määräämällä korjaukset tehtäväksi sillä uhalla, että tekemättä jätetty velvoite tehdään rakennuksen omistajan tai asukkaan omalla kustannuksella. Teettämisen asettamispäätöksestä on selvittävä, mihin asianosainen on määräyksellä velvoitettu ja mihin mennessä sitä on noudatettava. Teettämishukka voidaan kohdistaa ainoastaan asianosaiseen, jolla on oikeudellinen ja tosiasiallinen mahdollisuus noudattaa määrystä. Teettämisestä päätöksen tehnyt viranomais voi halutessaan huolehtia teettämisestä suorittamalla tarpeelliset toimenpiteet itse tai antamalla ne toisen toimijan toteutettaviksi. Tällöin poliisin on annettava kohteessa tarkoituksenmukaista virka-apua. (Uhkasakkolaki 1113/1990, 1-16 §.)

Tarvittaessa pelastusviranomaisella on mahdollisuus ja oikeus tehdä laiminlyönnistä esitutkintapyyntö poliisille. Jos tekoa ei voida pitää vähäisenä tai jos teosta ei muualla säädetä kovempaa rangaistusta, tuomitaan määräyksen laiminlyöjä pelastusrikkomuksesta sakkoon. (Pelastuslaki 379/2011, 106 §.)

5 HOARDING TASK FORCE – VIRANOMAISYHTEISTYÖTÄ POHJOIS-AMERIKASSA

Useiden eri ammattialojen viranomaiset kamppailevat viikoittain samankaltaisten ongelmien kanssa. Selvitin sitä, miten Pohjois-Amerikassa tehdään viranomaisyhteistyötä. Keskityin tutkimaan viranomaisten yhteistoimintaa hamstraamiseen (hoarding) liittyvissä palo- ja onnettomuusriskitilanteissa. Kokemukseni perusteella hamstraaminen on kasvava ongelma myös Suomessa ja yleisimmät ilmoitukset liittyvät juuri hamstraamiseen. Fairfaxin systeemi on loistava esimerkki viranomaisten välisestä yhteistyöstä, ja samanlaista toimintaa voitaisiin aivan hyvin toteuttaa myös muualla maailmassa – Suomessakin – mikäli resursseja, tahtoa ja motivaatiota riittäisi.

Hamstraaminen (Hoarding)

Hamstraamisella tarkoitetaan tavaroiden tai eläinten liiallista keräämistä ja säilyttämistä. Tyypillistä hamstraamiselle on, että keräily häiritsee päivittäisiä toimintoja ja vaikuttaa epäsuotuisalla tavalla muun muassa yksilön terveyteen ja sosiaaliseen elämään. Hamstraaja hankkii suuria määriä tavaraa, mutta ei pysty luopumaan siitä. Hamstraamisen on todettu olevan paitsi yksilön mielenterveyden ongelma myös kansanterveydellinen haaste. Tavaroiden tai eläinten ylenpalttinen haaliminen asuntoon aiheuttaa stressiä ja ahdistusta, kun asuinolosuhteet muuttuvat haasteellisiksi. Ongelma ei aina päädy helposti muiden tietoisuuteen. Hamstraamisongelma voi olla niin vakava, että sekainen asunto estää normaaliin elämään kuuluvien päivittäisten toimintojen suorittamisen. Vain harvoin hamstraamisesta aiheutuu välitöntä vaaraa, mutta vakavimmillaan se aiheuttaa terveys- ja turvallisuusongelmia. (Fairfax County 2009, 9.)

Mielenterveysasiantuntijoiden mukaan hamstraamiselle on useita fyysisiä ja psyykkisiä syitä. Hamstraaminen voi olla selviytymismekanismi haasteellisessa elämäntilanteessa, tai se voi olla oire masennuksesta. Ikääntyminen, ahdistuneisuus, pakko-oireiset häiriöt ja päihteiden käyttö voivat myös johtaa hamstraamiseen. Vaikka hamstraajaa on joskus vaikea hoitaa, on ongelma viime vuosina noussut enenevästi yleiseen tietoisuuteen ja siten myös saanut enemmän huomiota mielenterveystyötä tekevien parissa. Mitä enemmän lääkärit kohtaavat hamstrausongelmaisia, sitä enemmän uusia hoitomuotoja pystytään tarjoamaan hamstraamisesta kärsiville. Hamstraaminen ei ole sidoksissa rotuun, sukupuoleen, kansallisuuteen, koulutustasoon tai sosioekonomiseen ryhmään, mutta

tutkimusten mukaan hamstraaminen on selvästi yleisempää vanhempien kuin nuorempien henkilöiden keskuudessa. (Fairfax County 2009, 9.)

Iskuryhmä (Hoarding task force)

Pohjois-Amerikan ensimmäinen hamstraamista vastaan kamppaileva iskuryhmä perustettiin vuonna 1998 Yhdysvaltoihin, Fairfaxiin. Sittenmin vastaavanlaisia iskuryhmiä on perustettu ympäri maata, ja idea niistä on levinnyt myös Kanadaan. Fairfaxin iskuryhmä sai alkunsa, kun neljä koditonta henkilöä menehtyi hylättyyn asuinrakennukseen tulipalossa. Kodittomat olivat asuttaneet tyhjää rakennusta ja lämmittäneet sitä nuotiolla. Kohteeseen oli kertynyt erittäin paljon paperia sekä muita palavia materiaaleja, minkä seurauksena tulipalo riistäytyi täysin ja aiheutti näiden neljän henkilön kuoleman. (Fairfax County 2009, 11.)

Pian edellä kuvatun onnettomuuden jälkeen Fairfaxissa tuli ilmi toinen merkittävä hamstraustapaus. Kahden aikuisen ja neljän lapsen perheessä tapahtui poliisiviranomaisen työhön kuuluvia asioita. Poliisi oli tuolloin kotikäynnillään havainnut asunnossa hamstraamisen merkkejä ja todennut tavaroiden estävän turvallisen poistumisen kohteesta onnettomuustilanteesta. Poliisi oli ollut asiasta yhteydessä paikalliseen pelastusviranomaiseen. Pelastusviranomaisella on aina oikeus mennä tarkastamaan kohde, jos on syytä epäillä henkilöturvallisuuden olevan vaarassa. Tässäkin tapauksessa pelastusviranomainen teki tarkastuskäynnin ja kohteen nähtyään päätöksen siitä, että rakennus oli tyhjennettävä. Pelastusviranomainen otti yhteyttä yhteistyötahoihin avun järjestämiseksi perheelle. Paikallinen lastensuojelu otti vastuun perheen lapsista ja järjesti lapsille majoitukset. Terveysviranomainen osallistui tapauksen organisointiin omasta näkökulmastaan ja puuttui muun muassa epähygieenisyyteen ja ruokapakkausten säilytykseen. Rakennusviranomainen puolestaan otti kantaa rakennuksen huonoon kuntoon sekä tavaran liialliseen varastointiin rakennuksen ulkopuolella. Myös muilla viranomaisilla oli tärkeä rooli asukkaiden turvallisuuden varmistamisessa. Hyvin koordinoitu yhteistyö mahdollisti sen, että tragedia onnistuttiin välttämään ja perheen sai asianmukaista apua. (Fairfax County 2009, 11.)

Näiden tapausten jälkeen Fairfaxin viranomaiset alkoivat paremmin ymmärtää ongelman laajuutta. Monet viranomaiset törmäävät tahoillaan autiotaloihin, siivottomiin

asuinoloihin sekä muilla tavoin ongelmallisiin kohteisiin. Aikaisemmin tieto ei kulkenut eri viranomaisten välillä ja monet tilanteet hoidettiin vain yhdestä näkökulmasta ja pin-tapuolisesti. Fairfaxin pelastuslaitos totesi, että usean viranomaisen työryhmä olisi paras tapa keskittyä kasvavaan ongelmaan ja näin muodostui iskuryhmä. (Fairfax County 2009, 11.)

Iskuryhmän tarkoitus on koordinoida Fairfaxin alueen viranomaistoimintaa, joka liittyy vakaviin hamstraustapauksiin. Iskuryhmä joutuu taiteilemaan yksilön vapauden ja yhteisön turvallisuuden välillä. Ryhmä kehittää strategioita ja yhdenmukaisia puuttumiskeinoja erilaisten hamstraustapausten käsittelyyn. Iskuryhmän tavoitteena on yhteistyön avulla ratkaista laiminlyönteihin, hyväksikäyttöön ja turvallisuustekijöihin liittyviä ongelmia hamstraustapauksissa. (Clark County 2006, 5.)

Iskuryhmä antaa ohjeita ja tietoja osastojen ja virastojen johtajille, joilla on resursseja ja valtaa tehdä päätöksiä sekä toteuttaa toimintoja. Iskuryhmä muodostuu muun muassa seuraavista toimijoista:

- palo- ja pelastuslaitos
- sosiaalihuolto (vanhuspalvelut ja lastensuojelu)
- mielenterveyshuolto
- liikkuva kriisiyksikkö
- terveydenhuolto
- rakennusvalvonta
- poliisilaitos
- ympäristönsuojeluviranomainen
- eläinsuojeluyksikkö.

Fairfaxin alueella iskuryhmään kuuluu 14 eri toimijaa. Työryhmä pitää säännöllisesti kokouksia, joissa keskustellaan hamstraamiseen liittyvistä kysymyksistä sekä käsitellään mahdollisia hamstraamistapauksia. Koko työryhmä, johon osallistuu edustaja kaikista virastoista, kokoontuu neljä kertaa vuodessa. Iskuryhmän ydin muodostuu tavallisesti kuudesta tai seitsemästä eri ammattiryhmän jäsenestä. Ydinryhmään kuuluvia toimijoita ovat muun muassa palo-, terveys-, rakennusvalvonta- ja sosiaaliviranomaiset. Ydinryhmä pyrkii kokoontumaan Fairfaxissa kuukausittain. (Fairfax County 2009, 7-8.)

Iskuryhmän jäsenet voivat työskennellä yksin tai yhdessä ollessaan tekemisissä hamsteraamisen kanssa. Onnistuneen lopputuloksen saavuttamiseksi on erittäin tärkeää, että jokainen tilanne arvioidaan huolellisesti. Kaikki lähtee siitä, että ilmoituksen saava viranomainen kerää siitä ensin itselleen mahdollisimman paljon tietoa. Tämän jälkeen hän toimittaa ilmoituksen sille viranomaiselle, jonka toimenkuvaan ilmoitus parhaiten sopii. Tämä henkilö tekee alustavaa tutkimusta asiasta. Alustavan tarkastelun jälkeen tarkastelun tehnyt viranomainen joko jatkaa asian käsittelyä ja sen johtamista tai siirtää tiedot tarkastuksesta sopivammalle toimivaltaiselle viranomaiselle. Päävastuullinen viranomainen hallinnoi asian joko yksin tai pyytäen apua toiselta iskuryhmään kuuluvalta taholta. Tarvittaessa pidetään viralliset kuulemiset vastuullisille tahoille, jotta löydetäisiin ratkaisut muun muassa turvallisuusrikkeisiin ja muihin väärinkäytöksiin. Mikäli tämä ei vielä riitä, pidetään tapaaminen vielä muiden asiaan liittyvien tahojen, kuten perheenjäsenten kanssa ratkaisun löytämiseksi. Jos asiaan ei ole löytynyt ratkaisua tämänkään jälkeen, viedään asia oikeuteen. (Clark County 2006, 6.)

6 TIETOA PALOTURVALLISUUDESTA

Paloturvallisuutta pohdittaessa on syytä olla perillä tekijöistä, jotka keskeisellä tavalla vaikuttavat ihmisten asumisturvallisuuteen sekä tulipalojen syihin. Tulipalotilastoja tutkaillessa pääsee käsitykseen siitä, mitkä riskitekijät lisäävät henkilövahinkoja palojen yhteydessä.

6.1 Aukkaan toimintakyky

Yksi tärkeimmistä turvalliseen asumiseen ja asumisen paloturvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä on henkilön oma toimintakyky. Toimintakyvylä tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että henkilö selviytyy itselleen välttämättömistä ja merkityksellisistä päivittäistoinnista ympäristössä, jossa hän asuu. Toimintakyky voidaan luokitella neljään eri kategoriaan, joita ovat fyysinen, psyykinen, kognitiivinen ja sosiaalinen toimintakyky. (THL 2014; Sisäasiainministeriö 2004, 67.)

Usein palokuolemien syynä on, että asunnon paloturvallisuustaso ei vastaa asukkaan toimintakykyä. Alentunut heikentynyt toimintakyky voi aiheuttaa tulipalon riskin kasvamisen tai tulipalon sekä hidastaa asukkaan poistumista asunnosta onnettomuustilanteessa. Tulipalon uhri kuolee yleensä siksi, että ei ole pystynyt tai ymmärtänyt poistua asunnosta onnettomuustilanteesta. Suuri riski palokuolemaan tai vakavaan loukkaantumiseen on henkilöillä, joiden toimintakyky on alentunut. Syitä toimintakyvyn alentumiseen ovat muun muassa päihteiden tai lääkkeiden väärinkäyttö, fyysiset sairaudet, mielenterveysongelmat sekä iän myötä heikentynyt yleistila. (Sisäasiainministeriö 2012c, 46.)

Asuessaan normaalisti kotona on asukkaalla itsellään vastuu omasta turvallisuudestaan. Jos asukas on kykenemätön huolehtimaan omasta turvallisuudestaan, on vastuu hänen turvallisuudestaan myös omaisilla, sosiaali- ja terveystoimen työntekijöillä tai muilla hänen kotonaan työnsä tai virkansa puolesta käyvillä henkilöillä. Näin ollen on tärkeää, että asukkaan läheisillä ja avustajilla on kykyä ja valmiuksia havaita vaaratekijöitä asunnossa. Tarvittaessa heillä pitää olla aktiivisuutta ajaa asioita eteenpäin niin, että voidaan ryhtyä käytännön toimenpiteisiin turvallisuustason parantamiseksi. (SPEK 2009, 23.)

6.2 Tulipaloihin liittyviä tietoja

Tulipalojen syyt ovat moninaisia ja liittyvät tavallisesti asukkaan tai uhrin omaan toimintaan. Usein ikääntyminen itsessään saa liian ison roolin onnettomuuksien alkutekijänä. Mielestäni asiaa tulee tarkastella laajemmalla perspektiivillä. Mielenkiintoista on tutkia sitä, minkälaiset tekijät asettavat yksittäisen henkilön suurempaan riskiin kuin toisen. Seuraavassa käsittelen tulipalokuolemien ja – loukkaantumisten kannalta tilastollisesti merkittäviä alkutekijöitä.

Palon syttymissy

Pelastuslaki (379/2011) velvoittaa pelastusviranomaiset tekemään palontutkintaa eli arvioimaan tulipalon syitä ja kirjaamaan huomioita. Yleisimmäksi tulipalon syttymissyiksi Suomessa vuosina 2007 ja 2008 oli arvioitu tupakointi. Tupakoinnista johtuvia palokuolemia arvioitiin olevan näinä vuosina 56. (Kokki & Jäntti 2009, 34.) Vuoden 2008 jälkeen tupakoinnista lähtöisin olevat tulipalot ovat vähentyneet selvästi muun muassa itsestään sammuvien savukkeiden johdosta, mutta tupakointi on edelleen yksi suurimmista tulipalon aiheuttajista.

Muita syitä kuolemaan tai vakavaan loukkaantumiseen johtaneissa tulipaloissa ovat olleet muun muassa tuhopoltot, sähköpalot, huolimaton tulen käsittely ja laitteiden väärä käyttö. Tilastojen mukaan tuli tarrautuu ensimmäisenä huonekaluihin ja sisusteisiin (noin 34 % tulipalotapauksista). Myös vaatetus ja tekstiilit olivat monessa tapauksessa ensimmäinen palomateriaali. Suuri osa tulipaloista syttyy huolimattomuuden tai varomattomuuden seurauksena. (Kokki & Jäntti 2009, 38.)

Uhriin ja olosuhteisiin liittyvät tekijät

Vuosina 2007–2008 kolme neljästä tulipaloissa kuolleesta tai vakavasti loukkaantuneesta oli miehiä. Näin ollen voidaan olettaa, että miesten riski kuolla tai loukkaantua tulipalossa on moninkertainen naisiin verrattuna. Miesten riski joutua vakavaan tulipaloon on suurimmillaan 60–67 vuoden iässä, kun taas naisten vastaava riski nousee 80 – 89-vuotiaana. Miehillä on suurin riski loukkaantua tai kuolla tulipalossa keski-iässä, kun

taas naisilla selkeästi ikääntyminen vaikuttaa onnettomuusriskin kasvuun. (Kokki & Jäntti 2009, 72–73.)

Myös tuloeroilla ja sosioekonomisilla tekijöillä on vaikutusta tapaturmien määrään. Yksilötasolla tulotasoon ja sosioekonomiseen tilanteeseen liittyvät ongelmat saattavat lisätä alkoholinkäyttöä ja muuta riskikäyttäytymistä. Syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden osuus tapaturmien uhreista on tilastojen mukaan selvästi muuta väestöä suurempi. Pienituloisten (bruttotulot alle 13 000 €/vuosi) riski joutua vakavaan tulipaloon on tilastojen mukaan kymmenkertainen muuhun väestöön verrattuna. Suurin osa vuosina 2007 – 2008 tulipaloissa kuolleista oli siviilisäädyltään naimattomia, mutta koska noin puolet suomalaisista on naimattomia, ei tästä voida selkeästi tehdä riskitekijää. Toisaalta asuntokunnan koolla voidaan osoittaa olevan merkitystä tulipalossa kuolleisiin ja loukkaantuneisiin. Jopa yli kaksi kolmesta palokuolleesta oli palon sattuessa yksin. Yksin asuvalla on yli kolminkertainen riski kuolla tulipalossa verrattuna kahden hengen asuntokuntaan. (Kokki & Jäntti 2009, 74–77.)

Vuosina 2007–2008 tapahtuneissa kuolinpaloissa 75 %:lla uhreista oli palontutkijoiden mukaan alentunut toimintakyky. Myös tulipaloissa vakavasti loukkaantuneiden osalta tilanne on tilastojen mukaan ollut vastaavanlainen: paloista loukkaantuneiden toimintakyky on usein ollut normaalia alhaisempi. Alkoholilla ja muilla päihteillä oli vaikutusta onnettomuuden syntyyn tai toimintakyvyn alentumiseen noin 66 %:ssa onnettomuustapauksista. Noin 73 %:ssa miesuhrien tapauksista arveltiin päihteillä tai lääkkeillä olevan vaikutusta onnettomuuden syntyyn ja seurauksiin. Naispuolisten uhrien vastaava luku oli 48 %. (Kokki & Jäntti 2009, 79–81.)

Vuosien 2007–2008 aikana tapahtuneista tulipaloista on tilastojen perusteella pystytty toteamaan, että pientaloissa oli tuona aikana yli kaksinkertainen palokuoleman riski verrattuna muihin asumismuotoihin. Myös vuokra-asunnossa asuminen tuplasi palokuoleman riskin omistusasumiseen verrattuna. Yhtenä syynä tähän lienee palovaroittimien puuttuminen monista vuokra-asunnoista. Palokuolemien johdosta tutkituista vuokra-asunnoista yli puolessa ei ollut lainkaan palovaroitinta. Saatujen tietojen mukaan kolmasosassa omistusasunnoista tulleista hälytyksistä palovaroitin oli hälyttänyt, kun taas vuokra-asunnoissa palovaroitin reagoi vain kuudesosassa tulipalotapauksista. (Kokki & Jäntti 2009, 85–86.)

7 OHJE ASUNTOJEN PALO- JA ONNETTOMUUSRISKIEN ILMOITTAMISEEN

Opinnäytetyön toiminnallisena osuutena oli luoda viranomaislähtöinen ohje pelastuslain mukaisen ilmoituksen tekoon silloin, kun kohteessa havaitaan ilmeinen palovaara tai onnettomuusriski. Vastaavanlaista opasta ei ole vielä tehty ja viranomaisyhteistyötä on uudistetuilla säädöksillä pyritty tehostamaan, joten ohjeen tarve on noussut ilmeiseksi. Tavoitteena oli luoda selkeä opas palo- ja onnettomuusriski-ilmoituksen tekemiseen ja ilmoituksen tarpeen arvioimiseen sekä samalla myös kehittää Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen ilmoitusten käsittelyprosessia.

7.1 Ohjeen ideointi ja suunnittelu

Ensimmäiset askeleet hankkeeseen otettiin jo vuoden 2011 keväällä, jolloin minut nimettiin kaupungin vuokrataloyhtiön (TVT-Asunnot) yhdyshenkilöksi pelastuslaitoksella. TVT-Asunnoilla on vuosien varrella ollut runsaasti ongelmia hamstraamisen ja siivottomuuden kanssa. Aikaisemmin TVT-Asuntojen edustajat olivat tehneet ansiokasta yhteistyötä terveystarkastajan kanssa, ja he halusivat samaa myös pelastuslaitokselta. Hamstrauskohteiden palotarkastukset alkoivat vähitellen enenevässä määrin tulla minun vastuulleni, myös muista asuinkohteista TVT-Asuntojen lisäksi. Sairaankuljetukselta tuli vuonna 2011 pyyntö kouluttaa paloriskeistä ilmoittamiseen. Pelastuslaki oli tuolloin jo uudistunut ja koulutusta varten suunnittelin ensimmäisen version ilmoituslomakkeesta ja -ohjeesta. Lomake oli paljon nykyistä suppeampi ja ohje oli sairaankuljettajille pitämäni koulutuksen diaesitys. Diaesitys erosi nykyisestä ohjeesta paljon, ei vähiten siksi, että en ollut silloin vielä perehtynyt asiaan näin perusteellisesti.

Viime vuosina ilmoitukset ovat tulleet pääsääntöisesti suoraan minulle ja olen pitkälti yksin tehnyt kyseisten kohteiden palotarkastukset ja muun valvonnan Turun alueella. Aluksi ilmoituksia tuli ainoastaan TVT-Asunnoilta ja sairaankuljetukselta, mutta pian Turun kaupungin terveystarkastaja oppi tuntemaan minut ja alkoi myös ilmoittaa kohteista, joissa kenties olisi myös pelastuslaitoksen tarkastuksen tarve. Omat resurssini ovat rajalliset, ja koska hamstrauskohteiden tarkastaminen on lähes kokonaan jäänyt Varsinais-Suomen alueella vastuulleni, olen välttänyt mainostamasta ilmoittamista kovin laajalti. Tästä huolimatta ilmoitukset eri toimijoilta ovat koko ajan lisääntyneet. Olen huomannut, että useimmat ilmoitetut kohteet olisivat kuuluneet jo jonkun muun

viranomaisen tietoon ja ilmoituksen olisi pitänyt siten olla tullut jo paljon aikaisemmin. On tavallista, että sairaankuljetuksen tekemän ilmoituksen perusteella toteutettavassa tarkastuksessa käy ilmi, että kyseisessä kohteessa käy kotipalvelu tai kotisairaanhoidon päivittäin, mutta ilmoitusta he eivät kuitenkaan olleet tehneet.

On täysin ymmärrettävää, että kotipalvelussa tai kotisairaanhoidossa ei tunneta pelastuslakia tai sen velvoitteita. Emme pelastusviranomaisina voi olettaa, että muut perehtyvät pelastuslakiin ja sen mahdollisiin muutoksiin samalla tavalla, kuin meidän velvollisuuksiemme kuuluu. Meidän on aktiivisesti tuotava pelastuslakia ihmisten tietoisuuteen. Myös tarkastuksilla ja keskusteluissa ilmoittajien kanssa on ilmennyt tarvetta nykyistä paremmille ohjeille. Erityisesti on kaivattu lisää tietoa pelastuslaitoksen tehtävistä ja puuttumiskeinoista. Halusin tehdä ohjeen asiasta ja esitin asian esimiehelleni, minkä jälkeen projekti käynnistyi.

Aloitin tämän ohjeen varsinaisen suunnittelun keväällä 2013. Tutkin ensin aikaisempia ohjeita enkä löytänyt mistään kaipaamaani ohjetta ilmoittamisesta ja ilmoitusvelvollisuudesta. Selvitin myös sitä, onko aiheesta tehty tutkimuksia aikaisemmin. Silmäilin myös muiden viranomaisten oppaiden toteutusta ja pohdin, minkälaisia mielikuvia niistä tulee. Muihin oppaisiin ja ohjeisiin tutustuessa alkoi täsmentyä ajatus siitä, minkälaisen ohjeen haluaisin tehdä. Samalla pohdin myös sitä, minkälainen ohje olisi toimiva ja soveltuisi tähän tilanteeseen. Ohjeen tulisi olla selkeä ja kiinnostava myös muiden silmissä. Ohjeen sisältöä ideoin pitkään. Kun oma mielikuva ohjeesta ja sen sisällöstä oli riittävän selkeä, oli aika siirtyä suunnittelemaan ohjetta tarkemmin.

Ohjetta hahmotellessani huomattiin, että ohjeelle tarvitaan runko, johon se perustuu. Tämän seurauksena aloin kehittämään ilmoituslomaketta. Lomakkeen kehittämisessä meni yllättävän paljon aikaa, koska selkeää ohjeen runkona toimivaa lomaketta piti täydentellä ja muokkailla useita kertoja. Lomakkeen valmistumisen jälkeen ohje oli melko vaivatonta tehdä, koska ohjeeseen tulevat asiasisällöt olivat jo selkiytyneet minulle lomakkeen suunnittelun aikana. Ohjeen ja lomakkeen osalta konsultoin laitokseni sairaankuljetushenkilöstöä sekä Turun kaupungin terveystarkastajaa, joilta sainkin tärkeitä vinkkejä viimeistelyyn.

Ohjeen lopullinen tekeminen alkoi sisällön suunnittelusta ja alustavan sisällysluettelon hahmottelusta. Ohjeen sisältö muodostui paitsi ilmoituslomakkeen pohjalta, myös omien kokemuksieni, aiheesta kertovien lähteiden ja saamani palautteen kautta. Perehdyin lähdemateriaalien avulla niihin osa-alueisiin, joita ohjeessa olisi syytä käsitellä, ja luonnostelin sitten sisällysluettelon. Perustavanlaatuisia kysymyksiä ohjeen suunnittelussa olivat, mitä seikkoja ilmoituksen tekemisessä tulee ottaa huomioon ja miten muille viranomaisille saataisiin tieto ja ymmärrys pelastusviranomaisten oikeuksista ja velvollisuuksista.

Kun kokonaisuus ohjeesta ja sen sisällöstä alkoi lopullisesti olla selvää, viimeistelin sisällysluettelon. Sisällysluettelon ja tekemäni lomakkeen avulla oli mielenkiintoista laajentaa ohjetta keskeisten teemojen osalta ja perehtyä vielä entistä tarkemmin otsikkojen alla oleviin aihepiireihin. Pyrin suunnittelemaan ja tekemään ohjeen ja lomakkeen siten, että lomakkeen ja ohjeen käyttäjä saisi mahdollisimman selkeän ja jäsenneellyn kuvan ilmoitusvelvollisuudesta ja ilmoituksen tekemisestä sekä myös pelastuslaitoksen roolista prosessissa.

7.2 Ohjeen kokoaminen ja kirjoitusprosessi

Aloitin ohjeen lopullisen kokoamisen ja kirjoittamisen joulukuussa 2013. Tein ohjetta vaiheittain ja pyrin aina käsittelemään tietyn aihepiirin kerrallaan. Ongelmaksi ohjeen tekemisessä muodostui se, että lähdemateriaalia oli saatavilla hyvin suppeasti tai se ei soveltunut minulle. Ohjeessa pyrin paljon korostamaan sitä, että kyseessä on ilmoittajan oma arvio tilanteesta, ja näin ollen madaltamaan kynnystä ilmoituksen tekemiseen. Ohjetta tehdessä oli muistettava, että asiat on ilmaistava niin selkeästi, että kuka tahansa ymmärtää, mistä on kysymys.

Kirjoitusprosessin aikana ilmeni ohjeen kannalta uusiakin seikkoja, joita en aikaisemmin ollut ottanut huomioon. Myös uusia ideoita tuli esiin jatkuvasti muun muassa lähteisiin perehtymisen seurauksena. Tästä syystä myös ohjeen sisältö kasvoi alkuperäissuunnitelmaan verrattuna kirjoitusprosessin aikana.

Tehtävänäni oli luoda ohje, jonka tarkoitus on saada lukija ymmärtämään velvollisuutensa, ja auttaa lukijaa tekemään alustavaa riskinarviota kohteessa. Tavoitteena oli saada ohje kiinnostavaksi ja helppolukaiseksi. Pyrin ohjeessa ytimekkäisiin ja kohtuullisen

lyhyisiin kappaleisiin, jotta ohje olisi lukijalle helppo selailla ja jotta lukijan olisi mahdollista silmäillen poimia tekstistä mielenkiintoisia asioita. Ranskalaisten viivojen sijaan ohje asettui loppujen lopuksi esseemuotoon, koska koin sen kaikkein yksinkertaisimmaksi ja selkeimmäksi. Kun oppaan sisältö oli koottu, teksti sijoiteltu laitoksen ohjeiden mukaan ja opas ulkonäöllisesti saatettu laitoksen vaatimaan muotoon, oli aika toimittaa ohje tarkastettavaksi ja lausunnoille.

7.3 Ohjeen arviointi ja kehittäminen

Ohjeen ulkopuolinen arviointi

Saatuani ohjeen valmiiksi toimitin sen lomakkeineen kommentoitavaksi niin oman laitokseni henkilöstölle, Länsi-Uudenmaan pelastuslaitokselle, Satakunnan pelastuslaitokselle, Turun terveystarkastajalle, Pelastusopiston opettajalle kuin sisäministeriöön. Suurin osa lomakkeen ja ohjeen kommentoitavaksi saaneista antoi palautetta tuotoksistani. Ohjeen sisältöön ja kokonaisuuteen oltiin tyytyväisiä ja koettiin hyvänä se, että aikaisemmin vähälle huomiolle jäänyttä aihetta oli lähdetty selvittämään tarkemmin. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitokselta palotarkastaja Jarmo Soljasalo korosti kommentissaan erityisesti toimintakyvyn arvioinnin merkitystä. Soljasalon mukaan toimintakyvyn arvioinnin tulisi toimia tietynlaisena keihään kärkenä koko asiaa pohdittaessa. Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen ensihoitokouluttaja oli myös ohjeen sisältöön tyytyväinen ja kommentoi ohjetta selkeäksi ja pituudestaan huolimatta helposti lähestyttäväksi. Ensihoitokouluttaja toi esille myös sen, että ohjeesta olisi hyvä lisäksi tehdä lyhyempi koulutuspaketti. Tällaisenaan ohje koettiin sopivaksi levittää asioita johtaville tahoille.

Palautteen perusteella ohje oli hyvä sellaisenaan. Toiveena on kuitenkin saada ohje jatkossa myös helpompikäyttöiseksi ja tiiviimmäksi paketiksi. Esimieheni olivat ohjeeseen tyytyväisiä ja ainakin kommenttien perusteella ohjeella on hyvä tulevaisuus Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella. Kommentoijilta tuli myös muutamia korjausehdotuksia, jotka toteutin ohjeeseen.

Eräs kommentoija kysyi ohjeen rajaamisesta asuntoihin, sillä koskeehan sama ilmoitusvelvollisuus myös muita kohteita ja tilanteita. Päätin tässä tapauksessa kuitenkin pitää rajauksen tämän ohjeen osalta asuntojen paloriskien ilmoittamisessa, mutta tuota mui-

denkin riskien ilmoittamista olisi hyvä käsitellä tulevaisuudessa. Siihenkin minulla on jo paljon ideoita ja voisin mielelläni jatkossa perehtyä siihen tarkemmin.

Sisäministeriöstä tuli ohjeeseen myös erittäin tärkeitä kommentteja, joiden perusteella sain muokattua ohjeen lopulliseen muotoonsa. Ministeriöstä sain erityisesti kommentteja siihen, miten ohje oli kirjoitettu suhteessa pelastuslain 42 §:ään. Näiden kommenttien perusteella muokkasinkin myös ohjeen sävyä vähemmän tiukkaan muotoon. Sisäministeriön kommentteissa tuotiin esille laissa mainittu ”ilmeinen palovaara ja onnettomuusriski”. Ilmoitusvelvollisuus koskee vain ilmeisestä palovaarasta tai onnettomuusriskistä ilmoittamista, mutta näitä termejä ei ole määritelty tarkemmin. Kuka määrittelee, mitä ilmeinen palovaara tarkoittaa? Ohjetta tehdessäni jouduin ottamaan siihen kantaa, joten tavallaan tein myös määritelmän ilmeiselle palovaaralle ja onnettomuusriskille vähintään oman laitoksemme osalta. Toisaalta tuollainen määritelmä ei voi olla laitokohtainen.

Ohjeen viimeistely ja tulevaisuus

Ohje on nyt valmis ja olen siihen omasta puolestani melko tyytyväinen. Haluan kuitenkin pyrkiä kehittämään ja täydentämään ohjetta tulevaisuudessa. Palautteen antajat ovat kuitenkin vain pieni osa siitä ryhmästä, jota lomake ja ohje koskevat. Mielestäni tulevaisuudessa ilmoituksen tehneiden viranomaisten ja tahojen palaute olisi äärimmäisen tärkeää ohjeen kehittelyn kannalta.

Tavoitteenani on kerätä palautetta ohjeesta ja lomakkeesta ilmoituksen tehneiltä viranomaisilta tai muilta tahoilta lähettämällä heille Webpro-pol-kysely samalla, kun heille toimitetaan tieto kohteen käsittelystä. Tarkoitukseni olisi seurata ohjeen ja lomakkeen käyttöä aktiivisesti ensimmäiset kuusi kuukautta. Tällä ajanjaksolla pyrin kehittämään ohjetta ja lomaketta paremmiksi ja selkeämmiksi saatujen palautteiden perusteella.

Tekemääni ohjetta on helppo käyttää tiivistetyn ohjeen pohjana. Opinnäytetyöni yhteydessä tekemäni ohjetuotos on varsin pitkä, mikä ei ole hyvän ohjeen ominaisuus. Tarkoitukseni on levittää tietoa ohjeesta ja lomakkeesta ensin oman laitokseni sisällä sairaankuljetus- sekä pelastushenkilöstölle, minkä jälkeen myös alueella toimivat VPK:t tulee saattaa tietoisiksi velvollisuuksistaan aiheeseen liittyen. Tämän jälkeen asiaa voi-

daan lähteä ajamaan aktiivisesti myös muille tahoille. Toiveenani on saada ilmoituslomake ja ohje pelastuslaitoksen internetsivuille muutaman kuukauden sisällä.

8 POHDINTA

8.1 Tulosten arviointi

Opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa ohje muille viranomaisille ja taholle onnettomuus- ja paloriskin ilmoittamisesta pelastusviranomaiselle. Pyrin opinnäytetyössäni kiinnittämään erityistä huomiota siihen, mitä tietoa muut tahot tarvitsevat ilmoituksen tekoon. Ohjeella ja ilmoituslomakkeella pyrittiin myös laskemaan ilmoituskynnystä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on luotettavuuden kannalta tärkeää pystyä osoittamaan, että työn tekijä on aiheen asiantuntija. Lisäksi toiminnallisesta opinnäytetyöstä tulee käydä ilmi, mihin ammattiin ollaan valmistumassa. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 79–82.)

Opinnäytetyössäni käytin lähteinä hyvin pitkälti ministeriöiden julkaisuja ja lakeja, jolloin työn varsinainen teorettinen viitekehys jäi hieman ohueksi. Opinnäytetyötäni ja ohjetta tehdessä jouduin perehtymään aiheeseen paljon laajemmin, kuin aiheeseen liittyvät lait ja pykälät mahdollistavat. Tein päätöksen viitekehyksen rajaamisesta esitettyihin osioihin osittain aikataulullisista syistä ja osittain taas siksi, että teorettinen viitekehys olisi helposti paisunut niin laajaksi, ettei se enää olisi liittynyt ohjeeseen tai edes omaan alaani. Käyttämäni lähteet olivat hyviä, koska niiden luotettavuus oli helppo todentaa.

Osittain ajallisista ja henkilökohtaisista syistä ohjetta ei ehditty mielestäni arvioimaan riittävän hyvin todellisten käyttäjien taholta. Ohjeeseen saatiin palautetta ainoastaan alan ihmisiltä, joille ilmoitusvelvollisuus oli tuttua jo aikaisemmin. Mielestäni ohjetta olisi voitu kehittää vielä paremmaksi, jos siihen olisi ollut enemmän aikaa. Nyt kehittäminen jää opinnäytetyön jälkeiseen aikaan. Olen kiinnostunut kehittämään ohjetta edelleen ja minulla on jo suunnitelmia jatkokehittelyn kannalta.

Mielestäni onnistuin saamaan ohjeeseen sisällöllisesti ne asiat, jotka koin tärkeiksi mainita. Uskon, että perehtymällä ohjeeseen ja sen sisältöön pystyy toimija tekemään oman arvion ilmoittamisperusteiden täyttymisestä sekä saamaan käsityksen ilmoituksen käsittelystä ja siitä aiheutuvasta toiminnasta pelastuslaitoksella. Tärkeä huomio hankkeen aikana on ollut myös se, että olen saanut tuoda asiaa paremmin esille omassa laitokses-

samme ja ehkä herättänyt myös esimiehiäni ajattelemaan näiden asioiden tärkeyttä. Tavallaan se on jopa ohjeen tekemistä suurempi onnistuminen.

8.2 Oma oppiminen

Opinnäytetyöprosessini kesti kaiken kaikkiaan noin seitsemän kuukautta. Tästä jaksosta aktiivista opinnäytetyön tekemistä oli noin kolmen kuukauden ajan. Alkuvaiheessa keskityin pitkälti selvittämään ja ideoimaan ohjeen sisältöä ja tarkoitusta. Punaisen langan opinnäytetyölleni löysin lopullisesti vasta joulukuussa 2013, minkä jälkeen koko prosessi on edennyt hyvin. Perhe-elämän, työn ja opiskelun yhdistäminen ei ole ollut helppoa, joustoa on vaadittu kaikilla osa-alueilla. Toisaalta kolme aktiivista kuukautta on varsin lyhyt aika onnistuneeseen työhön, joten ajanjaksoon nähden olen ohjeeseen ja opinnäytetyöhöni oikein tyytyväinen.

Opinnäytetyön tekeminen ja syvällinen perehtyminen aiheeseen on herättänyt hyvin paljon uusia ajatuksia, ja asiasta on omalla tavallaan tullut koko ajan tärkeämpi osa työtäni ja minua. Minulle on koko prosessin ajan ollut selvää, että työn pääpaino on pelastuslaitokselle tekemässäni ohjeessa ja opinnäytetyö tulee siinä sivussa. Olen motivoitunut työhöni ja haluan kehittyä siinä. Mahdollisten jatko-opintojen kanssa haluan välttää samat virheet, kuin nykyisissä opinnoissani olen tehnyt, ja aion jatkossa pitää tiukemmin kiinni opiskelun aikatauluista sekä välttää kiirettä opinnäytetyön tekemisessä.

8.3 Omaa pohdintaa

Palo- ja onnettomuusriski-ilmoituksiin liittyen on aikaisemmin tehty Pelastusopistolle kaksi opinnäytetyötä. Veli-Matti Huuhka (2014) käsitteli omassa opinnäytetyössään sitä, kuinka muut viranomaiset ja tahot toimivat ongelma-asumiseen liittyvissä asioissa. Tiina Kielinen (2013) taas perehtyi omassa opinnäytetyössään kotona asuvien erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden turvallisuuteen sekä viranomaisyhteistyöhön.

Sekä Huuhkan että Kielisen opinnäytetyön pohdinnassa ollaan asioista hyvin pitkälti samoilla linjoilla kuin minäkin olen. Kielinen tuo omassa työssään esiin sen, että tämän kaltaiseen turvallisuustyöhön tarvittaisiin poliittisia päätöksiä ja rahallista satsausta, jos tavoitteenamme on saada palokuolemien määrää pienemmäksi. Olen Kielisen kanssa samaa mieltä asiasta. Olen palotarkastajan työssäni ja ilmoitusohjetta sekä opinnäyte-

työtäni tehdessä kiinnittänyt valtavasti huomiota pelastuslaitosten tietynlaiseen välinpitämättömyyteen tai haluttomuuteen ottaa tätä asiaa tosissaan. Vaikka viranomaisyhteistyöstä ja asumisturvallisuudesta puhutaan monissa erilaisissa yhteyksissä ja kaiken lisäksi asia on kirjoitettu lakipykäliin, ei yksikään laitos, jonka edustajien kanssa olen jutellut, ole vielä kohdistanut riittäviä resursseja tämän kaltaiseen onnettomuuksien ehkäisytyöhön.

Huuhka tuo esille omassa pohdinnassaan (2014 35) sen, että viranomaisyhteistyö ei toimi kunnolla vielä edes pelastuslaitoksen sisällä. Pelastusyksikkö saattaa käydä kohteessa rakennuspalon tai rakennuspalovaaran takia. Kohteessa havaitaan runsaasti palo-kuormaa tai todetaan asukkaan toimintakyvyn olevan puutteellinen. Asiasta ei kuitenkaan ymmärretä tai viitsitä ilmoittaa palotarkastajalle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle. Minkä vuoksi toimiessani palotarkastajana minulle on äärimmäisen tärkeää tuntea pelastuslaki, mutta vetäessäni sammutusasun päälle voin unohtaa pelastuslain täysin. Missä on ammattiylpeys?

Olen omalla työpaikallani myös usein törmännyt siihen, ettei kukaan oikein halua käydä sen tyyllisissä kohteissa, joista näitä ilmoituksia tulee. Sitä pidetään ehkä hieman alempiarvoisena työtehtävänä ja sellaisena, mitä ei oikein haluttaisi tehdä. Muidenkin laitosten edustajien kanssa keskustellessani olen saanut saman käsityksen, ettei riskikohteiden tarkastuksille ole halukkaita. Mielenpiteeni asiaan on, että ilmoituksilla pyrin saamaan tarkastettavaksi juuri niitä kohteita, joita tarkastamalla voin olennaisesti vaikuttaa turvallisuuden parantamiseen. Koen todellisten riskikohteiden valvomisen hyödyllisemmäksi kuin sen, että käyn R-kioskilla tarkastamassa, että sammutin on paikallaan ja tarkastettu. Toisaalta taas kaikista palotarkastajista ei ole tekemään näiden asuntojen valvontaa, vaan siihen vaaditaan tietynlaisia henkilöitä.

Minua on toisinaan ihmetyttänyt tehtävään annettujen resurssien vähyys, mikä on ongelma myös muualla. On ehkä vaikea ymmärtää, että yksi hankalampi asuntokohde voi viedä tarkastajalta tehokasta työaikaa pahimmillaan jopa useita päiviä. Riskikohteissa asioiden käsittely on usein paljon enemmän kuin määräysten antamista ja valvomista. Suurimmassa osassa kohteita ei saada tilannetta paranemaan määräyksillä, vaan kärsivällisyydellä. Moniammatillinen yhteistyö muiden viranomaisten kanssa asiakkaan auttamiseksi vie myös aikaa.

Myönnän, että riskikohteen sijaan helpompaa olisi toisinaan mennä tarkastamaan esimerkiksi isoa kauppakeskusta, koska tiedän, että siellä vastapuoli on edes suurin piirtein samalla ajatuksen tasolla kanssani. Mutta kun menen ilmoituksen perusteella kohteeseen, en voi koskaan olla varma, mitä vastassa on, ja usein minulta vaaditaan paljon enemmän puhelahjoja ja perustelukykyä kuin tavallisessa palotarkastustilanteessa. Todellisuudessa voin kyllä myöntää, että suurimmat onnistumisen tunteet palotarkastajan tehtävässä olen saanut juuri näiden ilmoituskohteiden kanssa toimiessa. Pelkästään se, että pystyy konkreettisesti parantamaan henkilön asumismukavuutta ja asumisolosuhteita, joko omien voimavarojen tai toisen viranomaisen avustuksella, on mielestäni paljon arvokkaampaa kuin esimerkiksi ”keskellä ei mitään” – sijaitsevan viljankuivaamon tarkastaminen.

Meille pelastusviranomaisille on monelta eri puolelta tuotu ilmi, että onnettomuuksien ehkäisyn tulee tulevaisuudessa entistä enemmän keskittyä onnettomuuksien riskien arviointiin. Kuinka moni laitos on todellisuudessa tehnyt asian eteen konkreettisia toimia? Omasta mielestäni lain vaatiman valvontasuunnitelman teko ja tarkastusvälien arvioiminen ei ole todellisiin riskeihin perustuvaa ainakaan omalla laitoksellani.

Välillä ihmettelen kohteiden tarkastusvälejä ja resurssien jakoa. Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen alueella esimerkiksi suurin osa koulurakennuksista on määritelty kerran vuodessa tarkastettaviksi kohteiksi. Kuinka monta koulua on todellisuudessa palanut viimeisen kymmenen vuoden aikana siten, että palo olisi ollut palotarkastuksella estettävissä? Mielestäni Varsinais-Suomen pelastuslaitos on ottanut asiassa nyt ensimmäisen todellisen askeleen oikeaan suuntaan tämän ohjeen kehittämisen myötä.

Paljon on kuitenkin vielä tehtävää ja asenteiden on muututtava, että näissä asioissa päästään hyvään lopputulokseen myös muiden viranomaisten osalta. Pelastusviranomaiset saati sitten yksittäiset palotarkastajat, jotka asian kanssa taistelevat ympäri Suomen, eivät yksinään voi tehdä Suomea pysyvästi paremmaksi ja turvallisemmaksi paikaksi. Mutta uskon, että pitkäjänteisellä ja määrätietoisella työllä pystytään todellisesti puuttumaan riskikohteisiin ajoissa ja vaikuttamaan merkittävästi turvallisuuden paranemiseen. Jokaisen yksittäisen henkilön panos näiden asioiden eteen on tärkeä.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet ja www-dokumentit

Clark County 2006. Guidelines for the Investigation of Hoarding Behavior. www-dokumentti.

<http://www.tufts.edu/vet/hoarding/pubs/TFGuidelines.pdf>. 15.2.2014

Fairfax County 2009. Hoarding Task Force –annual report. www-dokumentti.

<http://www.fairfaxcounty.gov/code/hoarding/hoarding-annual-report.pdf>. 10.2.2014

HE 2010. Hallituksen esitys pelastuslaiksi 257/2010. www-dokumentti.

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100257.pdf>. 15.1.2014.

Kokki, E & Jäntti, J. 2009. Vakavia henkilövahinkoja aiheuttaneet tulipalot 2007-2008.

Pelastusopiston tutkimusraporttia. B-sarja 2/2009. www-dokumentti.

http://www.pelastusopisto.fi/download/38450_B2_2009_henkilovahinkoja.pdf?e1e4a105ba01d188. 20.2.2014

Lastensuojelulaki 417/2007.

OKV 2008. Tukiasunnon paloturvallisuus. Valtionneuvoston oikeuskanslerin ratkaisu OKV/8/50/2008. www-dokumentti.

<http://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/foka/2010/20101543>. 20.2.2014.

OTKES 2008. Tulipalo tukiasumiseen käytetyssä pientalossa Espoossa 27.3.2008. Onnettomuustutkintakeskuksen tutkintaselostus B1/2008Y. www-dokumentti.

http://www.turvallisuustutkinta.fi/material/attachments/otkes/tutkintaselostukset/fi/muut_onnettomuudet/2008/b12008y_tutkintaselostus/b12008y_tutkintaselostus.pdf.

10.1.2014.

Pelastuslaki 379/2011.

Pohjalainen verkkolehti. 2013. Yhä useampi mielenterveyspotilas Vaasassa avohoitoon. www-dokumentti. <http://www.pohjalainen.fi/uutiset/maakunta/yha-useampi-mielenterveyspotilas-vaasassa-avohoitoon-1.1347170>. 2.3.2014

Rikoslaki 212/2008.

Saroniemi, S. 2012. Iltalehti, 13.11.2012, 19.

Sisäasiainministeriö 2004. Arjen turvaa – Sisäisen turvallisuuden ohjelma. www-dokumentti. <http://www.intermin.fi/julkaisu/442004?docID=25155>. 25.2.2014.

Sisäasiainministeriö 2008. Neljä kertomusta paikallisesta turvallisuussuunnittelusta. Käytännön kokemuksia ja oppeja. www-dokumentti. http://www.intermin.fi/download/24974_082008.pdf?6d3a7cf60ccad088. 25.2.2014.

Sisäasiainministeriö 2001. Palotarkastusohje. SM 2001-1824/Tu-33. www-dokumentti. <http://www.finlex.fi/data/normit/24739-palotark.pdf>. 20.2.2014.

Sisäasiainministeriö 2012a. Pelastustoimen strategia 2025. www-dokumentti. http://julkaisut.pelastustoimi.net/strategia2025/pubData/source/Pelastustoimen_strategia_2025.pdf. 10.2.2014.

Sisäasiainministeriö 2012b. Turvallisempi huominen – Sisäisen turvallisuuden ohjelma. www-dokumentti. http://www.intermin.fi/download/35099_262012_STO_III_fi.pdf?82f7b546a3b4d088. 14.2.2014.

Sisäasiainministeriö 2012c. Turvallisia vuosia ikääntyville - Selvitys ikääntyneiden turvallisuustilanteesta Suomessa. www-dokumentti. http://www.intermin.fi/download/34419_272012.pdf. 05.03.2014

Suomen Pelastusalan keskusjärjestö (SPEK) 2009. Erehdykset ja unohdukset salliva asuinympäristö – Opas erityisryhmien asumisturvallisuuden kehittämiseen. www-dokumentti. <http://www.spek.fi/loader.aspx?id=7bc58944-305b-4bfe-b48b-bd052cd5e833>. 06.03.2014

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL) 2014. Vammaispalvelujen käsikirja- Toimintakyvyn arviointi. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/tyovalineitat/arviointimenetelmia/toimintakyvyn-arviointi/>. tulostettu 02.03.2014

Uhkasakkolaki 1113/1990.

Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2012. Valvontasuunnitelma 2013-2016. www-dokumentti. <http://www05.turku.fi/ah/vsaluelk/2012/0426004x/Images/1148797.pdf>. 15.12.2013.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

OHJE PALOVAARAN- TAI ONNETTOMUUSRISKIN ILMOITTAMISESTA ASUNNOSSA

Turku
Eerikinkatu 35
20100 Turku

Loimaa
Lamminkatu 48
32200 Loimaa

Parainen
Bläsnäsintie 7
21600 Parainen

Salo
Kaakelitehtaankatu 4
24260 Salo

Uusikaupunki
Liljalaaksonkatu 25
23500 Uusikaupunki

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	3
2 OHJEEN TAUSTA.....	4
3 ILMOITUSVELVOLLISUUS JA ILMOITUKSEN TEKO	6
3.1 Milloin palovaarasta tai onnettomuusriskistä tulee ilmoittaa.....	6
3.2 Ilmoitusvelvolliset tahot	6
3.3 Ilmoituksen teko.....	7
3.4 Tiedonkulku ilmoitetun kohteen edustajalle	8
3.5 Ilmoitustietojen käyttö	8
4 ILMOITUSLOMAKKEEN KÄYTTÖ	9
4.1 Kohteen perustiedot.....	10
4.2 Aukkaan toimintakyky	10
4.3 Palovaroittimet	11
4.4 Materiaalin määrä, laatu sekä asunnon yleinen järjestys	12
4.5 Yleinen turvallisuus	17
4.6 Aukkaan käyttäytymiseen liittyvät tekijät	20
4.7 Ilmoituksesta kertominen asiakkaalle	24
4.8 Viranomaisyhteistyö.....	24
5 ILMOITUSTEN KÄSITTELY VARSINAIS-SUOMEN PELASTUSLAITOKSELLA.....	28
6 VALVONTAKÄYNTI JA JÄLKIVALVONTA	29
7 YHTEENVETO.....	30
8 LAINSÄÄDÄNTÖÄ	31
KIRJALLISUUS	32
LIITE 1 LOMAKE – ilmoitusosa	33
LIITE 2 LOMAKE – käsittely- ja toimenpideoosa.....	34
LIITE 3 PROSESSIKAAVIO ILMOITUKSEN KÄSITTELYSTÄ	35

1 JOHDANTO

Suuri osa tulipaloista tapahtuu asuinrakennuksissa tai niiden ympäristössä. Asumisen palo- tai onnettomuusriskit eivät valtaosassa tapauksista ole yhteydessä varsinaisen rakennuksen ominaisuuksiin, vaan pääsääntöisesti ne liittyvät ihmisten toimintaan ja käyttäytymiseen. Tämän ohjeen tarkoituksena on antaa yksi malli yhteistoimintaviranomaisille pelastuslain mukaisen onnettomuusriski-ilmoituksen tekoon. Ohjeen avulla pelastuslaitos pyrkii selkiyttämään ja helpottamaan palo- ja onnettomuusriskien arviointia. Tavoitteena on yhtenäistää käytäntöjä ja madallaa kynnystä riskitekijöiden esille tuomiseen. Varsinais-Suomen pelastuslaitos haluaa edistää viranomaisten yhteistyötä onnettomuuksien ehkäisemisessä sekä kehittää tiedonkulkua eri viranomaistahojen välillä. Tavoitteena on myös puuttua paloturvallisuuteen ja onnettomuusriskiin vaikuttaviin seikkoihin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Hallitusohjelmassa 17.6.2011 sisäisen turvallisuuden osiossa mainitaan tavoitteeksi kehittää Suomesta Euroopan turvallisimman maan, jossa ihmiset ja väestöryhmät kokevat yhteiskunnan tasapuolisena ja oikeudenmukaisena. Ohjelman tavoitteena on erityisesti tapaturmien ja onnettomuuksien ennaltaehkäisy sekä yleisen turvallisuuden tunteen lisääminen. Useat tutkimukset osoittavat, että Suomessa asuvien hyvinvointi on lisääntynyt vuosien kuluessa. Ongelmat sen sijaan kasautuvat aiempaa enemmän pienelle joukolle ihmisiä. Ohjelman yhtenä tavoitteena on ohjata kehitystä toimenpiteisiin, joilla pystytään puuttumaan tunnistettuihin riskeihin.

Pelastustoimen strategiassa 2025 otetaan kantaa eri tahojen yhteistyöhön onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Pelastustoimen strategiassa 2025 mainitaan onnettomuuksien syiden olevan moninaisia ja usein liittyvän ihmisten omaan toimintaan ja käyttäytymiseen. Strategiassa korostetaan sitä, että onnettomuuksiin ja riskeihin pystytään vaikuttamaan vain eri tahojen tiiviin yhteistyön avulla. Vuonna 2011 voimaan tulleen uudistetun pelastuslain (379/2011) tavoitteena on muuttaa onnettomuuksien ehkäisytyötä aikaisempaa enemmän onnettomuusriskeihin perustuvaksi. Pelastuslain mukainen uusi toimintatapa vaatii ja velvoittaa pelastuslaitoksia ja muita viranomaisia toimimaan aikaisempaa enemmän yhteistyössä riskien arvioinnin, toimintamenetelmien ja seurannan kehittämiseksi.

2 OHJEEN TAUSTA

Vuonna 2011 voimaan tulleen pelastuslain 42 §:ssä kirjoitetaan yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Lain mukaan muille viranomaisille ja niihin rinnastettavissa tehtävissä toimiville määrätään velvollisuus ilmoittaa havaitsemistaan onnettomuusriskeistä.

(Pelastuslaki 379/2011 42 § - yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi)

”Pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Jos viranomaiset virkatoimiensa yhteydessä havaitsevat tai muutoin saavat tietää rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuusriskin, heidän tulee mahdollisten salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa asiasta alueen pelastusviranomaiselle.

Ilmoitusvelvollisuus koskee myös kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä 18 §:n 2 momentissa tarkoitettua hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöstöä.”

Yhtenä syynä pelastuslakiin kirjatulle ilmoitusvelvollisuudelle on käytännössä havaittu puute ilmoituskäytännössä. Esimerkkinä tästä on Espoossa 2008 sattunut tulipalo, jossa kuoli viisi ihmistä ja viisi ihmistä loukkaantui. Kyseinen tulipalo sattui Espoossa sijaitsevassa rintamamiestalossa, jota käytettiin tukiasumiseen. Talo, jossa tulipalo tapahtui, oli onnettomuustutkintakeskuksen raportin mukaan selkeästi erityisryhmien asumiskäytössä. Tämä seikka ei ollut kuitenkaan tullut niiden viranomaisten tietoon, jotka vastasivat Espoon kaupungissa turvallisuusselvitysten laadinnasta ja valvonnasta. Useat eri organisaatiot tunsivat talon ja sen todellisen käytön, mutta eivät tunteneet turvallisuuteen liittyviä vaatimuksia, eikä heillä ollut motivaatiota tai resursseja tilanteen parantamiseen. Kohde oli tiedossa myös poliisilla ja hätäkeskuksella, mutta tieto kohteen luonteesta ei välittynyt dokumentoidusti näidenkään toimijoiden kautta asumisturvallisuudesta vastaaville tahoille. Myös oikeuskansleri Jonkka on omassa selvityksessään ottanut kan-

taa viranomaisten toimintaan Espoon tapaukseen liittyen. Oikeuskansleri kiinnitti päätöksessään erityistä huomiota eri viranomaisten väliseen tiedonkulkuun ja yhteistyöhön paloturvallisuuden parantamiseksi. Espoon tulipaloon liittyvä onnettomuustutkintakeskuksen raportti sekä oikeuskanslerin selvitys ovat olleet keskeisessä asemassa yhteistoiminta- ja ilmoitusvelvollisuuden korostumisessa, ja näiden tulossa onnettomuuksien ehkäisyn työkaluiksi.

3 ILMOITUSVELVOLLISUUS JA ILMOITUKSEN TEKO

3.1 Milloin palovaarasta tai onnettomuusriskistä tulee ilmoittaa

Palo- tai onnettomuusriski-ilmoitus tulee tehdä Varsinais-Suomen pelastuslaitokselle kun havaitaan tai saadaan tietoon seikkoja, joiden vuoksi kiinteistön tai asunnon turvallisuus on syytä selvittää. Kyseessä on ilmoittajan oma arvio kohteen palo- tai onnettomuusriskien selvittämisen tarpeesta. Mikäli henkilöllä on vaikeuksia arvioida ilmoitusperusteiden riittävyyttä, voi apua kysyä pelastusviranomaiselta. Kysyttäessä ohjeita, ei kohteen tietoja tarvitse paljastaa.

Ilmoituksen syynä voivat olla esimerkiksi runsas palokuorma, puutteet poistumisturvallisuudessa tai vaarallisen näköiset sähköasennukset tai -laitteet. Syynä voi olla myös jokin muu tekijä, joka ilmoittajan arvion mukaan lisää tulipalon tai onnettomuuden riskiä.

Ilmoitus ilmeisestä palo- tai onnettomuusriskistä tulee tehdä viipymättä. Toimenpiteiden arviointi kuuluu pelastusviranomaiselle. Ilmoituksen tekoa ei myöskään tule jättää tekemättä sillä perusteella, että arvioi jonkun muun tahon jo tehneen tai tekevän ilmoituksen samasta asiasta. Useamman tahon kautta saadut tiedot auttavat pelastustoimea muodostamaan asiasta paremman kokonaiskuvan ja arvioimaan todellisen riskin. Ilmoitusten kautta pelastusviranomainen saa myös tarvittavat yhteystiedot tietojen mahdollista tarkastamista varten. Ilmoitusvelvollisuutta ei myöskään poista se, että ilmoitusvelvollinen tietää kyseisestä asunnosta jo tehdyn ilmoituksen pelastusviranomaiselle. Ilmoitus ei tällöin välttämättä käynnistä uutta tarkastusta, mutta voi johdattaa tilanteen uudelleenarviointiin ja vauhdittaa mahdollisia toimenpiteitä. Pelastusviranomaiseen saa olla yhteydessä muulloinkin esimerkiksi silloin kun kohteen tai ilmoittajan omat keinot tai tiedot eivät riitä asioiden korjaamiseen. Ilmoitus- ja yhteydenottokynnys pelastuslaitokselle tulisi olla matala.

3.2 Ilmoitusvelvolliset tahot

Ilmoitusvelvollisuus koskee laajasti eri tahoja, jotka tehtävissään saavat tietää kohteesta, jonka palo- tai onnettomuusriskit on syytä selvittää. Ilmoitusvelvollisuus syrjäyttää viranomaisten salassapitovelvollisuuden, jolloin toinen viranomainen voi antaa pelastusviranomaiselle tarpeelliset tiedot kohteen turvallisuuden tarkastamiseksi.

Ilmoitusvelvollisuus koskee eri viranomaisia, mutta myös kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä. Lisäksi ilmoitusvelvollisuus koskee pelastuslain 18 §:n toisessa momentissa tarkoitettua hoitolaitoksen ylläpidosta ja järjestämisestä huolehtivaa toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöstöä.

Ilmoitusvelvollisia ovat muun muassa seuraavat henkilöt:

- sosiaali- ja terveydenhuollon sekä nuorisotoimen työntekijät
- terveydenhuollon ammattihenkilöt
- sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajat
- poliisitoimen luottamustoimessa olevat henkilöt
- palo- ja pelastustoimen palveluksessa olevat henkilöt
- hätäkeskustoiminnan palveluksessa olevat henkilöt
- piirinuohoajat ja heidän työntekijänsä

Ilmoitusvelvollisuus sivuuttaa muussa lainsäädännössä säädetyn salassapitovelvoitteen. Vaikka työntekijä olisi muuten vaitiolovelvollinen työssään esiin tulleista asioista, on hänellä velvollisuus sekä mahdollisuus ilmoittaa onnettomuusriskistä, jos tilanne niin vaatii. **Ilmoituksen voi tehdä myös muu kuin ilmoitusvelvollisuuden piirissä oleva henkilö.**

3.3 Ilmoituksen teko

Palovaara- tai onnettomuusriski-ilmoitus tehdään alueen pelastusviranomaiselle. Varsinais-Suomen pelastuslaitos toivoo ensisijaisesti ilmoitukset tehtävän tähän tarkoitukseen kehitetyllä lomakkeella, joka löytyy Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen internetsivuilta. Lomakkeen käyttäminen ei ole pakollista. Ilmoituksen voi tehdä myös vapaamuotoisesti puhelimitse, kirjallisesti, sähköpostitse tai käymällä henkilökohtaisesti pelastuslaitoksella. Lomakkeen käyttäminen kuitenkin helpottaa ilmoituksen vastaanottamista, kirjaamista ja vaadittavien toimenpiteiden arviointia.

Tärkeintä on, että palo- tai onnettomuusriski-ilmoitus tehdään viipymättä, ja että ilmoitusvelvolliset tahot antavat ilmoituksen tehdessään yhteystietonsa, jotta tietoja voidaan tarpeen mukaan täydentää ja tarkentaa. Erityisen nopeasti tieto on välitettävä sellaisissa tapauksissa, joissa pa-

lovaara on hyvin ilmeinen. Ilmoitusta tehdessä tulee muistaa, että ilman ilmoituksen tekijän yhteystietoja tulevaa ilmoitusta ei käsitellä.

Ilmoitukset osoitetaan pelastuslaitokselle sähköpostitse osoitteeseen pelastuslaitos.ilmoitukset@turku.fi tai postitse osoitteeseen Varsinais-Suomen pelastuslaitos, riskienhallinta/ilmoitukset, Eerikinkatu 35, 20100 Turku. Puhelimitse ilmoituksen voi tehdä numeroon 050 433 0260 tai henkilökohtaisesti käymällä pelastuslaitoksen toimipisteessä.

3.4 Tiedonkulku ilmoitetun kohteen edustajalle

Jos henkilöllä on lain mukaan velvollisuus ilmoituksen tekoon, ei hän voi tehdä ilmoitusta ilmoittamatta nimeään. Pääsääntöisesti kohteen edustajalla on oikeus tietää, kuka ilmoituksen on tehnyt. Jos ilmoittaja on viranomainen, on tämä pääsääntöisesti aina kerrottava kohteessa, mikäli asukas haluaa ilmoittajan tietää.

Yksittäistapauksissa kuitenkin voidaan joutua arvioimaan, annetaanko tieto ilmoituksen tekijästä kohteen edustajalle. Ilmoituksen tekijän henkilöllisyys voidaan suojata julkisuuslain 11 §:n mukaan. On tilanteita, jolloin henkilöllisyyden paljastaminen olisi mahdollisesti vahingollista ilmoituksen tekijän turvallisuuden kannalta.

3.5 Ilmoitustietojen käyttö

Pelastuslaitos käyttää ilmoitustietoja onnettomuuksien ehkäisyn resurssien parempaan kohdentamiseen riskikohteisiin sekä erityisesti kyseisen kohteen turvallisuuden parantamiseen. Ilmoitustietoja voidaan käyttää myös toisen viranomaisen mukaan kutsumiseen palotarkastukselle. Lomakkeen tai ilmoittajan tietoja ei jaeta muille kuin asianosaisille.

4 ILMOITUSLOMAKKEEN KÄYTTÖ

Varsinais-Suomen pelastuslaitos on laatinut ilmoitusten tekemisen ja niiden käsittelyn helpottamiseksi lomakkeen, joka on löydettävissä pelastuslaitoksen internetsivuilta. Ilmoitukset toivotaan ensisijaisesti tehtävän tällä lomakkeella. Lomake on jaettu kahteen osaan, joista ensimmäinen on ilmoitusosa asiakkaan täytettäväksi ja toinen käsittely- ja toimenpideosa pelastusviranomaiselle. Käsittely- ja toimenpideosan tarkoituksena on helpottaa käsittelevää tahoa kohteen seurannassa. Pelastuslaitokselle jää tämän osion myötä myös kirjalliset dokumentit tarkastusten suorittamisesta tai suorittamatta jättämisestä.

Ilmoittaja täyttää lomakkeen parhaan mahdollisen kykynsä ja käytettävissä olevan tiedon perusteella. Kyseessä on aina ilmoittajan oma arvio tilanteesta. Mikäli lomakkeessa olevaan kohtaan ei varmuudella tiedetä vastausta, tulee kohta jättää tyhjäksi. Lomaketta ei välttämättä tarvitse täyttää jokaisen kohdan osalta – myös osittain täytetyt lomakkeet otetaan vastaan ja käsitellään. Lomakkeen tietojen perusteella ilmoituksen käsittelijä muodostaa kohteesta alustavan riskinarvion sekä kiireellisyysluokan.

Pelastuslaitoksen käsittelijä arvioi lomakkeen perusteella kohteen riskiluokkaa muun muassa seuraavin perustein:

Lomakkeen kohta	Ilmoittajan arvio 1	Ilmoittajan arvio 2
Asukkaan toimintakyky	- lievästi heikentynyt	- normaali
Palovaroittimet	- palovaroitin puuttuu	- asennettu väärin
Asukaan tupakointi	- asukas tupakoi sisällä	- asukas ei tupakoi
Palojäljet	- huonekaluissa	- ei palojälkiä
Käsittelijän riskiarvio	- vaatii kiireellisen tarkastuksen	- ei vaadi tarkastusta

Tämä esimerkki antaa suuntaa siihen miten pelastusviranomainen arvioi vaadittavat toimenpiteet kohteessa. Kokonaisuudessaan arvio toimenpiteistä ja niiden kiireellisyydestä perustuu nykytietojen lisäksi myös kohteen aikaisempaan historiaan pelastuslaitoksen rekistereissä. Jokainen lomakkeeseen täytetty kohta ohjaa ilmoituksen käsittelijää tekemään tarkemman ja totuudenmukaisemman arvion toimenpiteistä.

4.1 Kohteen perustiedot

Lomakkeen alussa selvitetään kohteen ja ilmoittajan taustatiedot. Olennaista on myös saada käsitys muista asunnossa asuvista ihmisistä ja eläimistä. Ilmoittajalla ei tarvitse olla asukkaan nimeä tiedossa, ilmoituksen tekoon riittää kohteen tarkka osoite. Erityisen tärkeää on, että ilmoittaja muistaa täyttää omat yhteystietonsa, jotta pelastusviranomainen voi tarvittaessa pyytää lisätarkennusta ilmoitukseen ja lähettää ilmoittajalle kuittauksen ilmoituksen vastaanotosta ja käsittelystä.

Ilmoittajan tulee huomioida, että pelastuslaitos ei käsittele nimetöntä ilmoitusta. Ilmoittajalta toivotaan myös vapaamuotoista ja ilmoittajan henkilökohtaisen käsityksen mukaista kuvausta asunnon tilanteesta. Joskus tarpeellista on myös kuvailla tilanne, jossa riski on havaittu.

4.2 Asukkaan toimintakyky

Pelastuslaitoksen ja ilmoituksen käsittelyn kannalta on äärimmäisen tärkeää, että ilmoittaja arvioi asukkaan toimintakyvyn. Riskiryhmiksi joiden toimintakyky saattaa olla alentunut siten, että siitä on riski asukkaalle itselleen tai ympäristölle luetaan tässä ohjeessa vanhukset, joiden toimintakyky on sairauksien ja ikääntymisen seurauksena alentunut, psyykkisesti ja fyysisesti sairaat henkilöt, vammaiset sekä lääkkeiden ja päihteiden väärinkäyttäjät. Kaikille edellä mainituille ryhmille yhteisenä tekijänä on toimintakyvyn heikkeneminen väliaikaisesti tai pysyvästi niin, että onnettomuusriski päivittäisessä asumisessa kasvaa. Myös asunnosta pelastautuminen voi vaikeutua onnettomuuden sattuessa. Alkoholin ja muiden päihteiden liikkakäytön voidaan olettaa alentavan henkilön toimintakykyä siten, että onnettomuusriski kohteessa nousee.

Toimintakyvyn arvioimisessa tulee pohtia henkilön toimintakyvyn eri ulottuvuuksia, joita on muun muassa fyysinen, psyykkinen, kognitiivinen sekä sosiaalinen toimintakyky.

Alentunut fyysinen toimintakyky:

- suoriutuminen päivittäisistä perusaskareista ja toiminnoista esimerkiksi syömisestä, pukeutumisesta, peseytymisestä, siirtymisistä, liikkumisesta ja asioiden hoitamisesta on heikentynyt

Alentunut kognitiivinen toimintakyky:

- muistin ongelmat
- keskittymisen ja tarkkaavaisuuden häiriöt
- hahmottamisen ja orientaation häiriöt
- oman toimintakyvyn ymmärtämisen ongelmat

Alentunut psyykinen toimintakyky:

- elämänhallintaan liittyvät ongelmat
- mielenterveyden ja psyykkisen hyvinvoinnin häiriöt

Alentunut sosiaalinen toimintakyky:

- vuorovaikutus toisten kanssa on heikkoa
- suhteet omaisiin ja ystäviin ovat vähäisiä tai heikentyneitä

Pelastuslaitos toivoo ilmoittajalta omaa rehellistä arviota siitä, pystyykö asukas itse huolehtimaan omasta turvallisuudestaan sekä poistumaan asunnosta omatoimisesti onnettomuuden sattuessa.

4.3 Palovaroittimet

Lomakkeessa kysytään asunnossa olevista palovaroittimista. Pelastuslaitos toivoo, että mikäli ilmoittajalla on tieto palovaroittimen olemassaolosta sekä sen toimivuudesta, tämä ilmoitetaan lomakkeessa. Kysymyksellä pyritään ensisijaisesti selvittämään asunnon yleistä turvallisuustasoa. Pelkästään palovaroittimen puuttuminen ei aiheuta tarkastuskäyntiä kohteessa eikä myöskään ole syy ilmoituksen tekemiseen, vaan kysymys toimii yhtenä perusteena kokonaisriskin arvioimisessa.

Pelastuslaissa määrätään huoneiston haltija huolehtimaan siitä, että asunto on varustettu palovaroittimella, joka havaitsee palon mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja varoittaa asunnossa olevia palon sattuessa. Palovaroittimien määrästä ja sijoittelusta on annettu seuraavat määräykset:

- Jokainen kerros sekä niihin yhteydessä olevat kellarikerrokset ja ullakot on varustettava vähintään yhdellä palovaroittimella.

- Asunnon jokaisen kerroksen alkavaa 60 m² on oltava vähintään yksi palovaroitin.
- Palovaroitin on asennettava siten, että se reagoi muodostuneeseen savuun mahdollisimman aikaisin. Käytännössä tämä toteutuu siten, että palovaroitin asennetaan asunnon kattoon vähintään 50 cm:n etäisyydelle lähimmästä seinästä.
- Palovaroittimien toiminta on varmistettava säännöllisellä testauksella.

4.4 Materiaalin määrä, laatu sekä asunnon yleinen järjestys.

Pelastuslaitos toivoo ilmoittajalta myös arviota kohteessa olevasta tavaramäärästä sekä materiaalin laadusta. Suuri materiaalmäärä (palokuorma) asunnossa aiheuttaa onnettomuus- sekä tulipalotilanteessa riskin paitsi asukkaalle, myös muille kiinteistössä oleskeleville, sekä onnettomuuden tai tulipalon sattuessa pelastushenkilöstölle. Suuri tavaramäärä asunnossa saattaa tulipalotilanteessa vaurioittaa rakenteita normaalia enemmän, vaikeuttaa poistumista asunnosta sekä muualta kiinteistöstä, vaarantaa pelastustyötä tekevien turvallisuuden sekä olennaisesti vaikeuttaa tulipalon sammutusta.

Myös materiaalin laadulla on vaikutusta pelastuslaitoksen arvioon vaadittavista toimenpiteistä kohteeseen liittyen. Lasi, posliini ja metalli eivät ole paloon osallistuvia tai paloa levittäviä materiaaleja eivätkä näin ollen muodosta riskiä samassa mittakaavassa, kuin esimerkiksi paperi ja pahvi. Pelastusviranomaisen toivoo, että myös elintarvikkejätteestä ilmoitetaan, mikäli jätteestä on selkeitä haju- tai muita haittoja. Tällöin pelastusviranomaisen voi tarvittaessa konsultoida alueen terveystarkastajaa mahdollisesta yhteistarkastuksesta asuntoon.

Pelastuslaitos on kiinnostunut asunnon yleisestä järjestyksestä, koska siten pystytään arvioimaan asunnon kokonaisvaltaista turvallisuuskulttuuria ja asukkaiden asennoitumista turvallisuustekijöihin. Yleisesti on huomattu, että mitä enemmän tavarat ovat epäjärjestyksessä, sitä enemmän asunnossa on myös onnettomuusriskejä.

Seuraavassa esittelen muutamia esimerkkejä asunnoista, joissa tavaran määrän, laadun ja järjestyksen perusteella asunnon onnettomuus- ja paloriskiä voidaan arvioida. Esimerkkikuvat on otettu asunnon yksittäisestä tilasta, ne eivät välttämättä edusta huoneistoa kokonaisvaltaisesti.



Kuva 1. Asunnossa on lievästi normaalia enemmän tavaraa ja tavarat ovat jonkin verran epäjärjestyksessä. Materiaalina tavarat ovat pääasiallisesti lasia ja posliinia.



Kuva 2. Asunnossa on vain välttämättömät tavarat. Tavarat ovat lievässä epäjärjestyksessä. Tavarat ovat roskaa ja elintarvikejätettä.



Kuva 3. Asunnossa on erittäin paljon tavaraa ja tavarat ovat erittäin epäjärjestyksessä. Tavarat ovat paperia, vaatteita, roskaa ja romua.



Kuva 4. Asunnossa on erittäin paljon tavaraa ja tavarat ovat erittäin epäjärjestyksessä. Tavarat ovat roskaa, lasia ja elintarvikejätettä.



Kuva 5. Asunnossa on erittäin paljon tavaraa ja tavarat erittäin epäjärjestyksessä. Tavarat ovat paperia ja vaatteita.



Kuva 6. Asunnossa on normaaliin asumiseen verrattava määrä tavaraa. Tavarat ovat erittäin epäjärjestyksessä. Tavarat ovat vaatteita, roskaa ja elintarvikejätettä.



Kuva 7. Asunnossa on vain välttämättömät tavarat ja tavarat ovat epäjärjestyksessä. Tavarat ovat roskia ja vaatteita.



Kuva 8. Asunnossa on lievästi normaalia enemmän tavaraa ja tavarat ovat lievässä epäjärjestyksessä. Tavarat ovat roskia, romua ja paperia.

4.5 Yleinen turvallisuus

Asunnon ja erityisesti keittiön yleinen epäsiisteys aiheuttaa usein myös riskitilanteita paloturvallisuuden näkökulmasta. Ruuanlaitosta tai hellan päälle jätetyistä tavaroista tulee säännöllisesti hälytyksiä pelastuslaitokselle. Usein kyseessä on tapaus, jossa kuuman liedan päälle on jätetty jokin keittiön laite, kuten kahvin- tai vedenkeitin. Näiden muoviosat sulavat kuumentuessaan, jolloin aiheutuu palovaaran lisäksi usein savuhaittoja asuntoon ja mahdollisesti myös muualle rakennukseen. Liedan päällä tai sen välittömässä läheisyydessä ei saa säilyttää mitään palavaa materiaalia.

Aina kun ollaan tekemisissä sähkön ja sähkölaitteiden kanssa, on tulipalon riski olemassa. Laitteiden oikealla käytöllä ja huollolla pystytään olennaisesti vähentämään tulipaloriskiä. Laitteiden huono huolto, ohjeiden vastainen käyttö sekä sähkölaitteiden päälle kertyvä materiaali sen sijaan nostavat merkittävästi sähkölaitteista lähtöisin olevaa paloriskiä. Sähkölaitteiden tai sähköjohtojen päälle ei saa kertyä ylimääräistä tavaraa. Myös vialliset ja epämääräiset sähköasennukset voivat aiheuttaa tulipalon tai sähköiskun vaaran asunnossa.

Joskus asunnon tulipalo on lähtöisin tulen käsittelystä sisätiloissa. Asunnossa olevan tulisijan väärä käyttö, epäkunto sekä nuohoamattomuus voivat aiheuttaa onnettomuuden asunnossa. Tulisijan ympäristö tulee pitää siistinä, eikä siihen saa sijoittaa palavaa materiaalia. Kynttilöiden käytössä on oltava huolellinen. Niitä pitää polttaa palamattomalla alustalla ja ne tulee sijoittaa riittävän etäisyyden päähän toisistaan.

Seuraavassa esittelen muutamia esimerkkikuvia, joissa nousee esiin yleiseen turvallisuuteen liittyviä heikkouksia. Esimerkkikuvat on otettu asunnon yksittäisestä tilasta, ne eivät välttämättä edusta huoneistoa kokonaisvaltaisesti.



Kuva 9. Kohteessa on epämääräisen näköisiä sähköasennuksia ja sähköjohtosta roikkuu tavaraa.



Kuva 10. Lieden päällä ja sen välittömässä läheisyydessä on palavaa materiaalia.



Kuva 11. Lieden päällä on palavaa materiaalia ja pohjaan palaneita astioita.



Kuva 12. Lieden päällä ja sen välittömässä läheisyydessä on palavaa materiaalia ja pohjaan palaneita astioita.



Kuva 13. Asunnossa on epämääräisen näköisiä sähköasennuksia. Asunnon tulisija ei ympäristöineen vaikuta turvalliselta käyttä.

4.6 Aukkaan käyttäytymiseen liittyvät tekijät

Vuosina 2007 - 2009 tupakointi oli yleisin syy kuolemaan johtaneissa tulipaloissa, mutta vuonna 2010 tupakoinnista johtuneet kuolinpalot vähenivät kolmasosalla. Edelleen tupakointi on säilyttänyt asemansa merkittävänä kuolemaan tai loukkaantumiseen johtaneiden tulipalojen syttymistekijänä. Silloin tällöin kohdataan tapauksia, joissa asukkaalla on tarpeita "leikkiä" tulella huoneistossa. Asunnosta saattaa tällöin löytyä erisuuruisia palojälkiä huonekaluista tai lattiasta. Keskeisenä asukkaaseen liittyvänä turvallisuutta heikentävänä tekijänä pidetään myös asunnossa tapahtuvaa runsasta päihteiden käyttöä. Päihteiden käyttö yksin tai yhdistettynä muihin tekijöihin saattaa johtaa onnettomuuden syntyyn.

Seuraavassa esittelen muutamia kuvia, joissa on merkkejä asukkaan omasta toiminnasta johtuvasta riskien noususta. Esimerkkikuvat on otettu asunnon yksittäisestä tilasta, ne eivät välttämättä edusta huoneistoa kokonaisvaltaisesti.



Kuva 14. Asukas tupakoi sisällä palavien materiaalien lähellä.



Kuva 15. Asukas käyttää runsaasti alkoholia, jolloin toimintakyky on ainakin hetkittäin alentunut.



Kuva 16. Tupakoinnista syntynyt palojälki vuoteessa.



Kuva 17. Palojälkiä lattiassa.



Kuva 18. Asunnossa käytetään runsaasti päihteitä.



Kuva 19. Asukas tupakoi sisällä. Lattialla on useita tupakantumppeja ja palojälkiä.

4.7 Ilmoituksesta kertominen asiakkaalle

Pelastuslaitos toivoo, että ilmoituksen tekevä viranomainen kertoo asukkaalle avoimesti ilmoituksen tekemisestä omine perusteluineen. Tapauksissa, joissa asukas on saanut tiedon ilmoituksen tekemisestä ja sen perusteista, on asukkaan kanssa ollut helpompi toimia palotarkastuksen yhteydessä. Mikäli tilanne tai olosuhteet ovat sellaiset, että ilmoituksesta kertominen ei ole mahdollista tai järkevää, asiakkaalle ei ole pakko kertoa ilmoituksen tekemisestä. Tavoite on kuitenkin, että vastuutaho ottaisi itse vastuun asioiden korjaamisesta, jolloin heille on hyvä kertoa mahdollisista palo- tai onnettomuusriskeistä asunnossa vaikka ilmoitusta ei olisi syytä tehdä.

4.8 Viranomaisyhteistyö

Pelastusviranomainen ei ole ainoa taho, joka vastaa ihmisten turvallisuudesta ja hyvinvoinnista palo- ja onnettomuusriskitilanteessa. Näihin tilanteisiin osallistuu aina useita viranomaistahoja. On tärkeää, että viranomaiset tekevät monialaista yhteistyötä asuntojen turvallisuuden valvon-
nassa. Hallintolain perusteella viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asioiden vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa. Myös muilla tavoin on pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Palo- ja onnettomuusriski-ilmoituksiin liittyen tapausten käsittelyyn osallistuu tilanteen ja tarpeen mukaan pelastusviranomaisten lisäksi seuraavia viranomaisia:

Terveydensuojeluviranomainen

Ympäristöterveydenhuollossa toimii terveystarkastajia, joiden yhtenä tehtävänä on tarkastaa yksityisasuntoja. Mikäli asunnon tai asumisen arvioidaan aiheuttavan terveysvaaraa tai –haittaa asukkaille tai naapureille, on terveystarkastajalla oikeus tehdä kohteessa terveydensuojelulain nojalla asunnontarkastus. Asunnon olosuhteiden tulee aina olla sellaiset, ettei asunnossa tai naapurustossa oleskeleville aiheudu terveyshaittoja.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus antaa yksittäisiä kieltoja tai määräyksiä terveyshaitan poistamiseksi tai rajoittamiseksi, mikäli määräysperusteet täyttyvät. Hänellä on myös oikeus rajoittaa asunnon käyttöä tai kieltää se kokonaan, mikäli terveysvaara on ilmeinen eikä sen poistaminen ole mahdollista tai tarvittavia toimenpiteitä ei saada tehdyksi. Terveydensuojeluviranomaisella on oikeus mennä tarkastamaan yksityisasunto myös ilman asukkaan hyväk-

syntää, mikäli hänellä on siihen perusteltu syy. Ilman asukkaan tai omistajan hyväksyntää suoritettavalle tarkastukselle tulee olla kirjallinen määräys kunnan valtuuttamalta lautakunnalta tai vastaavilla toimivaltuuksilla toimivalta viranhaltijalta. Mikäli asunnon haltija ei noudata terveysuojeluviranomaisen antamaa kehotusta tai määräystä voi viranomainen asettaa annetulle määräykselle teettämisen, eli esimerkiksi viranomainen voi teettää tarvittavat toimenpiteet haitan aiheuttajan kustannuksella, mikäli hän ei ole itse tehnyt tarvittavia korjaustoimenpiteitä.

Sosiaalitoimi

Sosiaalitoimen viranhaltijat ovat usein tekemisissä ilmoituksiin johtaneiden asuntojen asukkaiden kanssa. Sosiaalitoimen viranhaltijoilla on mahdollisuus puuttua ongelmiin kotikäynnein ja asiakkaan sosiaalisen tilanteen kartoituksen avulla. Kartoituksen yhteydessä voidaan selvittää, onko asiakkaalla mahdollisuus esimerkiksi ostaa siivouspalvelua tai voidaanko asukkaalle järjestää toimeentulotukea asunnon siistimistä varten. Sosiaalitoimi selvittää lisäksi asukkaan tarpeet ja mahdollisuudet muuhun apuun.

Sosiaalitoimen toimintaa ohjaavat useat lait, joita ovat esimerkiksi sosiaalihuoltolaki, päihdehuoltolaki ja lastensuojelulaki. Ilmoituskohteiden kannalta merkityksellisin näistä on sosiaalihuoltolaki, jossa säädetään esimerkiksi kunnan velvollisuudesta koti- ja asumispalveluiden järjestämiseen. Kotipalvelua annetaan muun muassa alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn perusteella. Asumispalveluja tarjotaan henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea asumisensa järjestämiseen.

Terveystoimi

Kunnan ja terveydenhuoltopiirin velvollisuuksiin kuuluu terveydenhuollon järjestäminen alueellaan. Terveydenhuollon järjestämistä ohjaa terveydenhuoltolaki (1326/2010). Kunnan on järjestettävä asukkailleen muun muassa kotisairaanhoidon, mielenterveystyön sekä päihdehuolto. Terveydenhuoltoviranomaisilla on lain mukaan velvollisuus tehdä yhteistyötä sosiaaliviranomaisten kanssa tapauksissa, joissa vaaditaan terveydenhuoltopiirin päätöksiä. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun henkilö määrätään tahdosta riippumattomaan hoitoon.

Terveystoimi osallistuu ilmoituksiin liittyvien kohteiden asioihin pääasiassa mielenterveyslain nojalla ja yhteistyössä sosiaaliviranomaisten kanssa. Terveystoimella on mahdollisuus tehdä henkilöstä mielenterveyslain mukaan tarkkailulähete, mikäli on syytä epäillä hänen olevan psyykkisen sairautensa vuoksi hoidon tarpeessa. Tarkkailulähete tehdään, jos epäillään hoitoon toimittamatta jättämisen vakavasti vaarantavan asukkaan omaa tai jonkun muun terveyttä ja turvallisuutta.

Rakennusvalvontaviranomainen

Maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) veloitetaan rakennuksen omistaja tai haltija pitämään rakennus ympäristöineen sellaisessa kunnossa, että se kaikissa tilanteissa täyttää turvallisuudelle, terveellisyydelle ja ympäristön käyttökelpoisuudelle asetetut vaatimukset. Mikäli rakennuksesta voidaan katsoa olevan ilmeistä vaaraa turvallisuudelle, voidaan se maankäyttö- ja rakennuslain nojalla määrätä purettavaksi tai se voidaan asettaa käyttökieltoon. Rakennusvalvontaviranomainen voi määrätä rakennuksen korjattavaksi, mikäli rakennusta ei pidetä kunnossa eikä se enää vastaa sille asetettuja vaatimuksia. Kunnassa rakentamisen neuvonnasta ja valvonnasta vastaa rakennustarkastaja. Rakennustarkastajalla on oikeus suorittaa tarkastus ja oikeus päästä rakennuksen tiloihin, mikäli on syytä epäillä rakennuksen olevan siinä kunnossa, ettei se vastaa turvallisuuden, terveellisyyden tai käyttökelpoisuuden vaatimuksia. Rakennustarkastaja voi tarvittaessa asettaa kohteelle uhkasakon tai teettämishan tehostaakseen määräyksiään.

Ympäristönsuojeluviranomainen

Ympäristönsuojeluviranomaiset voivat joutua osallistumaan pelastuslaitoksen kanssa ongelmien selvittämiseen esimerkiksi silloin, kun pientalojen piha-alueille on kertynyt palavaa materiaalia, joka luokitellaan jätteeksi tai roskaksi. Ympäristönsuojeluviranomaisilla on mahdollisuus puuttua tilanteeseen ympäristönsuojelulain ja jätelain nojalla. Heidän tavoitteenaan on pyrkiä ehkäisemään ympäristön pilaantumista, vähentää pilaantumisesta aiheutuvia vahinkoja ja turvata terveellinen ja monimuotoinen ympäristö.

Poliisi

Poliisiviranomaisen tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ja rikosten ennaltaehkäisy sekä rikostapausten selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisin tekee työtään aktiivisesti yhteistyössä alueen muiden viranomaisten, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. Poliisilla on velvollisuus antaa virka-apua muille viranomaisille lainsäädännössä säädetyn valvontavelvollisuuden täyttämiseksi sekä tarvittaessa taata valvontakäynnin turvallisuus.

5 ILMOITUSTEN KÄSITTELY VARSINAIS-SUOMEN PELASTUSLAITOKSELLA

Kun Pelastuslaitos saa ilmoituksen palovaarasta tai muusta onnettomuusriskistä, siirtää ilmoituksen vastaanottaja sen tietoineen näihin asioihin erikoistuneelle pelastusviranomaiselle, jonka tehtävänä on tehdä arvio tarvittavista toimenpiteistä. Mikäli ilmoitus on toimitettu pelastuslaitokselle sähköpostitse, saa ilmoittaja kuittauksen ilmoituksen vastaanotosta, jolloin ilmoittava taho voi olla varma ilmoituksen saapumisesta perille ja käsittelyn aloittamisesta.

Alustavien tietojen perusteella pelastusviranomainen tekee päätöksen palotarkastuksen suorittamisesta tai tarkastamatta jättämisestä sekä määrittelee tarkastuksen kiireellisyyden. Käsittelijän tekemästä arviosta riippuen tulee kohteeseen suorittaa tarkastus 3-14 päivän sisällä ilmoituksesta. Kun valvontakäynti on suoritettu tai se on päätetty jättää suorittamatta, informoidaan asiasta ilmoituksen tehnyttä tahoja toimittamalla kopio käsittely- ja toimenpideosasta, mikäli ilmoittaja on ollut viranomainen. Ohjeen liitteenä on Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen prosessikaavio ilmoituksen käsittelystä.

6 VALVONTAKÄYNTI JA JÄLKIVALVONTA

Ilmoituksessa mainitun asunnon sijaitessa asunto-osakeyhtiössä tai asunnon ollessa vuokralla, ilmoitetaan palotarkastuksen suorittamisesta asukkaan lisäksi myös yhtiön tai omistajan edustajalle, jonka tulee olla läsnä tarkastuksessa. Tarkastuksella pyritään selvittämään asunnon sen hetkinen tilanne ja mahdolliset riskit. Tarvittaessa annetaan määräyksiä riskien poistamiseksi tai pienentämiseksi. Usein riskit liittyvät asukkaan omaan toimintaan tai toimintakykyyn, jolloin varsinaisia määräyksiä kohteeseen ei tarvitse antaa, vaan asukkaan kanssa keskustellaan turvallisuuden parantamisesta asunnossa. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa tilanteen parantamiseksi. Mikäli kyseessä on asunto-osakeyhtiö, keskustellaan taloyhtiön edustajan kanssa mahdollisista toimenpiteistä asioiden kuntoon saattamiseksi heidän valtuuksillaan.

Palotarkastuksen jälkeen palotarkastaja tekee päätöksen kohteen jälkivalvonnasta. Aina kun kohteeseen on annettu määräyksiä, pyritään kohteeseen suorittamaan jälkitarkastus. Vaikka tilanne tarkastushetkellä ei vaatisi määräysluonteisia toimenpiteitä, voi pelastusviranomainen päättää kohteen jälkivalvonnasta, mikäli hän arvioi tilanteen olevan menossa pahempaan suuntaan. Tuolloin jälkivalvonnasta ja sen perusteista on syytä kertoa asiakkaalle erikseen.

7 YHTEENVETO

Palovaaran tai onnettomuusriskin arvioiminen ei ole yksinkertaista pelastusviranomaiselle saati alan ulkopuoliselle. Tämän vuoksi Pelastuslaitos korostaa, että ilmoittamisen kynnystä ei tule asettaa liian korkealle. Ilmoittaessa kyse on ilmoittajan henkilökohtaisesta arviosta. Koska turvallisuusriskien arvioiminen on haasteellista, on hyvä tiedostaa, että onnettomuus- ja paloriskit eivät useimmiten koske ainoastaan asunnossa asuvia, vaan pahimmillaan vaarantavat vakavasti myös muiden rakennuksessa asuvien ja oleskelevien turvallisuuden.

Pelastusviranomaisten ja muiden toimijoiden puolelta turvallisuutta parannettaessa korostuu pitkäjänteisyys hoitaa tehtävät loppuun. Asiakkaan kanssa toimittaessa ja keskusteltaessa pyritään toimimaan yhteisymmärryksessä ja avoimesti, Määräysten taakse ei ole syytä piiloutua. Parhaaseen lopputulokseen päästään ainoastaan pitkäjänteisellä viranomaisohjauksella ja neuvonnalla. Määräyksiin, teettämisiin ja uhkasakkoon turvautuminen ei poista ongelmaa, jonka vuoksi ilmoitus on tehty. Nämä toimenpiteet auttavat vain hetkellisesti ja useimmiten vain siirtävät ongelmaa muualle, mikä on epäedullista kaikkien viranomaisten kannalta.

Ongelmien ratkaiseminen vaatii kaikilta osallisilta paljon kärsivällisyyttä ja vastuunkantoa. On äärimmäisen tärkeää hoitaa tarkastusprosessi asianmukaisesti alusta loppuun. Ongelman selvittämistä ja ratkaisemista ei saa jättää kesken. Mikäli asiaan ei löydy ratkaisua omien resurssien puitteissa, asian hoito tulee siirtää muulle toimivaltaiselle viranomaiselle. Pelastuslaitos pyrkii vastuun siirryttyäkin tukemaan toimivaltaista viranomaista omien mahdollisuuksiensa mukaan, jotta tapaus saataisiin hoidettua.

Varsinais-Suomen Pelastuslaitos toivoo, että oman toimialueen viranomaiset ja muut ilmoitusvelvolliset toimijat olisivat aktiivisesti yhteydessä Pelastuslaitokseen toimintatapojen kehittämiseksi. Varsinais-Suomen pelastuslaitos pyrkii myös omalta osaltaan olemaan yhteydessä alueella toimiviin viranomaistahoihin. Ennakkoon solmitut hyvät ja henkilökohtaiset suhteet eri viranomaisten kesken helpottavat ja nopeuttavat tapauksien hoitamista ja auttavat pääsemään toivottuun lopputulokseen. Viranomaisten kesken on tulevaisuudessa sovittava paikalliset pelisäännöt erilaisten tilanteiden varalta.

8 LAINSÄÄDÄNTÖÄ

Alla olevassa luettelossa on ilmoituksissa tavattujen ongelmien hoitamiseen liittyvää lainsäädäntöä:

- 1. Pelastuslaki (379/2011)**
2. Hallintolaki (434/2003)
3. Hallintolainkäyttölaki (586/1996)
4. Terveysuojelulaki (763/1994)
5. Terveysuojeluasetus (1280/1994)
6. Asunto-osaakeyhtiölaki (1599/2009)
7. Uhkasakkolaki (1113/1990)
8. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
9. Mielenterveyslaki (1116/1990)
10. Sosiaalihuoltolaki (720/1982)
11. Eläinsuojelulaki (247/1996)
12. Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)
13. Ympäristönsuojelulaki (86/2000)

KIRJALLISUUS

Onnettomuustutkintakeskus. 2009. Tutkintaselostus B1/2008Y. Tulipalo tukiasumiseen käytetys-
sä pientalossa Espoossa 27.3.2008. www-dokumentti.

http://www.turvallisuustutkinta.fi/material/attachments/otkes/tutkintaselostukset/fi/muutonnettomuudet/2008/b12008y_tutkintaselostus/b12008y_tutkintaselostus.pdf

Oikeuskanslerin ratkaisu. 2010. Dnro OKV/8/50/2008. Tukiasunnon paloturvallisuus.
www-dokumentti.

http://www.okv.fi/media/uploads/ratkaisut/arkisto_1997-2011/okv_8_50_2008.pdf

Sisäasiainministeriö. 2012. Turvallisempi-huominen – Sisäisen turvallisuuden ohjelma. www-
dokumentti.

http://www.intermin.fi/download/34893_262012_STO_III_fi.pdf?1e94b949a3b4d088

Sisäasiainministeriö. 2012. Pelastustoimen strategia 2025. www-dokumentti

http://julkaisut.pelastustoimi.net/strategia2025/pubData/source/Pelastustoimen_strategia_2025.pdf

Valvira. 2011. Valviran ohje asuntojen siivottomuustapauksissa. www-dokumentti

http://www.valvira.fi/files/tiedostot/v/a/Valvira_ohje_viranomaisille_3_2011.pdf

LIITE 1 LOMAKE – ilmoitusosa
ILMOITUSOSA (asiakas täyttää)

Pelastuslaki 29.4.2011/379 42 § yhteistoimintavelvoite.

§:ään liittyvä ilmoitus asunnon tai asukkaan toiminnan aiheuttamasta palo- tai onnettomuusvaarasta.

Asukkaan nimi (mikäli tiedossa)	Osoite	Kunta
Ilmoittajan nimi	Puhelinnumero tai sähköposti	Ilmoittajan virka-/ammattinimike
Onko asunnossa muita asukkaita? <input type="checkbox"/> ei <input type="checkbox"/> kyllä, määrä:	Onko asunnossa lemmikkieläimiä? <input type="checkbox"/> ei <input type="checkbox"/> kyllä, mitä:	
Kohteen vapaamuotoinen kuvaus:		
Asukkaan toimintakyky	<input type="checkbox"/> normaali <input type="checkbox"/> lievästi heikentynyt <input type="checkbox"/> huomattavasti heikentynyt	
Palovaroittimet	<input type="checkbox"/> Palovaroittimet on asennettu oikein ja niitä on riittävästi. <input type="checkbox"/> Palovaroittimet on asennettu väärin tai niitä on liian vähän. <input type="checkbox"/> Palovaroitin puuttuu kokonaan.	
Palovaroittimen tarkentavat tiedot:	<input type="checkbox"/> Palovaroitin toimii testattaessa. <input type="checkbox"/> Palovaroitin ei toimi testattaessa. <input type="checkbox"/> Palovaroittimen toimintakunnosta ei ole tietoa.	
Tavarain määrä kohteessa	<input type="checkbox"/> Asunnossa on vain välttämättömät tavarat ja lattiolla on paljon tilaa. <input type="checkbox"/> Asunnossa on normaalin asumiseen verrattava määrä tavaraa. <input type="checkbox"/> Asunnossa on lievästi normaalia enemmän tavaraa. <input type="checkbox"/> Asunnossa on erittäin paljon tavaraa.	
Materiaalin laatu	<input type="checkbox"/> paperia & pahvia <input type="checkbox"/> vaatteita & kankaita <input type="checkbox"/> roskaa & romua <input type="checkbox"/> elintarvikkejätettä <input type="checkbox"/> lasia, posliinia & metalleja	
Asunnon yleinen järjestys	<input type="checkbox"/> Tavarat ovat siististi paikoillaan. <input type="checkbox"/> Tavarat ovat lievässä epäjärjestyksessä. <input type="checkbox"/> Tavarat ovat erittäin epäjärjestyksessä.	
Liesiturvallisuus	<input type="checkbox"/> Liedellä ei ole palavaa materiaalia tai pohjaan palaneita astioita. <input type="checkbox"/> Liedellä tai muualla on pohjaan palaneita astioita. <input type="checkbox"/> Liedellä on palavaa materiaalia.	
Sähkölaitteet	<input type="checkbox"/> Sähkölaitteet ovat päällisin puolin kunnossa. <input type="checkbox"/> Sähkölaitteet ovat palavan materiaalin peitossa. <input type="checkbox"/> Kohteessa on epämääräisen näköisiä sähköasennuksia.	
Tulen käyttö asunnossa	<input type="checkbox"/> Asunnossa on tulisija. <input type="checkbox"/> kyllä <input type="checkbox"/> ei <input type="checkbox"/> Asunnossa poltetaan kynttilöitä. <input type="checkbox"/> kyllä <input type="checkbox"/> ei	
Asukkaan tupakointi	<input type="checkbox"/> Asukas ei tupakoi. <input type="checkbox"/> Asukas tupakoi ulkona. <input type="checkbox"/> Asukas tupakoi sisällä.	
Palojaljet	<input type="checkbox"/> lattiassa <input type="checkbox"/> huonekaluissa <input type="checkbox"/> tekstiileissä	
Muut huomionarvoiset asiat:		
Onko asukkaalle kerrottu ilmoituksesta? <input type="checkbox"/> kyllä <input type="checkbox"/> ei <input type="checkbox"/> ei tietoa	Onko asunnosta ilmoitettu muulle viranomaiselle? <input type="checkbox"/> ei <input type="checkbox"/> kyllä, kohteesta ilmoitettu	
Ilmoituksen tekijä on yksityishenkilö, joka kieltää antamasta tietoja ilmoittajasta asianosaiselle. <input type="checkbox"/> kyllä Syy:		

Turku
 Eerikinkatu 35
 20100 Turku

Loimaa
 Lamminkatu 48
 32200 Loimaa

Parainen
 Blåsnäsintie 7
 21600 Parainen

Salo
 Kaakelitehtaankatu 4
 24260 Salo

Uusikaupunki
 Liljälänseläntie 25
 23500 Uusikaupunki

Varsinais-Suomen aluepelastuslaitos • puh. 02 2633 111 • faksi 02 2633 1161 • pelastuslaitos@turku.fi • www.vspelastus.fi

LIITE 2 LOMAKE – käsittely- ja toimenpideoosa
KÄSITTELY- JA TOIMENPIDEOOSA (pelastusviranomainen täyttää)

Ilmoitus on vastaanotettu:	/ -20
Ilmoituksen vastaanottaja:	
Virka-asema / ammattinimike:	
Toimipaikka:	

Ilmoituksen käsittelijä:	Nimi:	Sähköposti:
Virka-asema / ammattinimike:		
Toimipaikka:		

Kohdetta koskevat aikaisemmat ilmoitukset.	<input type="checkbox"/> ei <input type="checkbox"/> kyllä, lisätiedot:
Kohteessa on ollut tulipalo viimeisen 3 vuoden sisällä.	<input type="checkbox"/> ei <input type="checkbox"/> kyllä, lisätiedot:
Palotarkastus on suoritettu kohteessa edellisen kerran.	<input type="checkbox"/> ei ole suoritettu <input type="checkbox"/> kyllä, tarkastus suoritettu / -20 lisätiedot:
Kohde on tarkastettu ilmoituksen johdosta.	<input type="checkbox"/> tarkastettu / -20
Toimenpiteet, joihin ilmoituksen ja tarkastuksen perusteella on ryhdytty.	<input type="checkbox"/> ilmoitus ei aiheuttanut toimenpiteitä, syy <input type="checkbox"/> tarkastus ei aiheuttanut toimenpiteitä, syy <input type="checkbox"/> kohteeseen annettiin korjausmääräys <input type="checkbox"/> toiminta kohteessa keskeytettiin <input type="checkbox"/> kohteesta ilmoitettiin muulle viranomaiselle <input type="checkbox"/> muu toimenpide, mikä
Tarkastuksesta on informoitu ilmoituksen tehnyttä viranomaista.	<input type="checkbox"/> kyllä, / -20 <input type="checkbox"/> ei, syy
Kohteeseen tullaan suorittamaan jälkivalvontaa.	<input type="checkbox"/> kyllä <input type="checkbox"/> ei

Turku
Eeninkatu 35
20100 Turku

Loimaa
Lamminkatu 48
32200 Loimaa

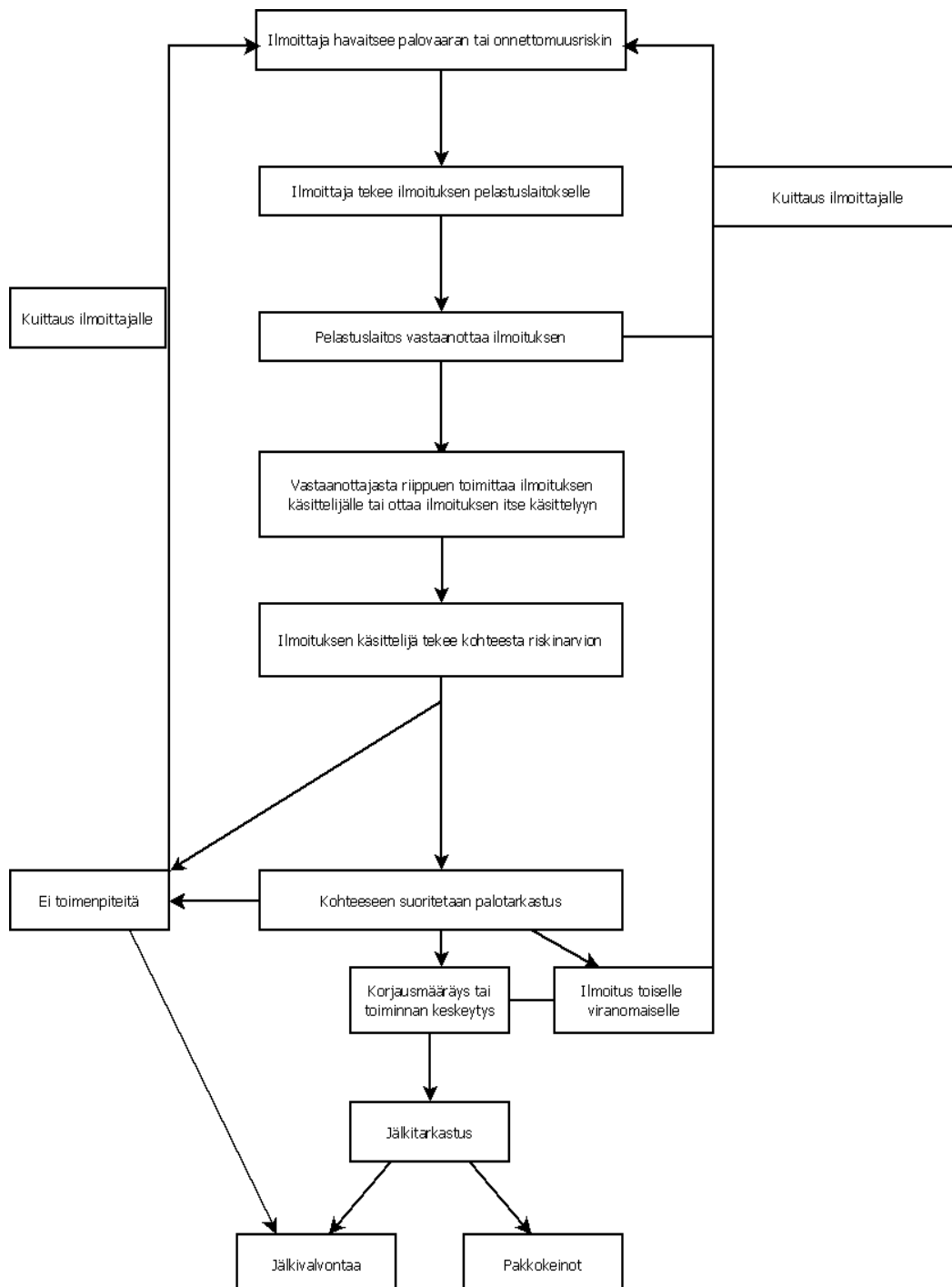
Parainen
Blåsnäsintie 7
21600 Parainen

Salo
Kaakelitehtaankatu 4
24260 Salo

Uusikaupunki
Liljalaaksonkatu 25
23500 Uusikaupunki

Varsinais-Suomen aluepelastuslaitos • puh. 02 2633 111 • faksi 02 2633 1161 • pelastuslaitos@turku.fi • www.vspelastus.fi

LIITE 3 PROSESSIKAAVIO ILMOITUKSEN KÄSITTELYSTÄ



Pakkokeinoja käytettäessä tulee tarkastajan huolehtia, että vaaditut määräykset on tehty ennen kuin kohteen voidaan katsoa olevan siinä kunnossa, että jälkivalvontaa ei enää tarvita.